

AFET RİSK AZALTMA VE İNSAN HAKLARI REHBERİ

#HerkesİçinDirenç
#BreakTheCycle
#DDRDay #AfetRiskAzaltmaGünü

YAYIN ADI: **Afet Risk Azaltma ve İnsan Hakları Rehberi**

HAZIRLAYAN: **Av. Özlem ALTIPARMAK**

TASARIM: **MYRA**

YAYINLAYAN: **Hukuk, Doğa ve Toplum Vakfı – HUDOTO**

YAYINLANMA TARİHİ: **27.10.2023**

E-ISBN: **978-605-72366-4-7**

ADRES: Hukuk, Doğa ve Toplum Vakfı
Mucibur Rahman Sok. No: 17 Anadolu İş Hanı K:3 D:11 Konak-İZMİR
info@hudoto.com

Bu yayın, Etkiniz AB Programı kapsamında Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiştir. Bu yayının içeriğinden yalnızca Hukuk, Doğa ve Toplum Vakfı sorumludur ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

ULUSLARARASI AFET RİSK AZALTMA GÜNÜ 2023

#HerkesİçinDirenç
#BreakTheCycle
#DDRDay #AfetRiskAzaltmaGünü

ÖNSÖZ

Hukuk, Doğa ve Toplum Vakfı – HUDOTO

olarak iklim değişikliği, çevresel bozulma ve adalete erişim konularında insan hakları temelli faaliyet yürütmekteyiz ve afet risk azaltma konusu vakfımızın öncelikli çalışma alanlarının başında geliyor. Afet konusunu, sadece afet sonrası yardım veya afete müdahale odaklı değil, afet riskini azaltma hedefiyle çalışıyoruz. **Çünkü afetlerin önlenabilir tehlikeler olduğunu ve bu tehlikelerin afete dönüşme risklerinin azaltılmasının insan haklarının geliştirilmesine ve izlenmesine bağlı olduğunu biliyoruz.**

Afetler konusundaki çalışmalar, çoğu zaman bir afet olduktan sonra insani yardım sunma ve arama-kurtarma çalışması ile sınırlı kalabiliyor ve bir sonraki afete kadar afet riskini unutarak yaşıyoruz. Hâlbuki afetlere çok açık bir coğrafyadayız. Afet deyince aklımıza sadece depremler gelse de, iklim değişikliğinin etkilerini gittikçe daha şiddetli yaşıyoruz ve seller, orman yangınları ve kuraklık gibi afetler bizim coğrafyamız için de büyük bir risk oluşturuyor.

Afetleri risk azaltma odaklı çalıştığımızda, kesilen ormanların ve tahrip edilen yutak alanların iklim

değişikliğinin etkilerini arttırdığını ve orman yangınları ve kuraklık gibi yeni afetlere davetiye çıkardığını biliyoruz. Marmara Gölü gibi kuruyan bir sulak alanın sadece bir göl olmadığını ve sulak alanların sünger işlevleri nedeniyle afetlere dönüşebilecek selleri önlemede ne kadar önemli bir rolü olduğunu vurguluyoruz.¹ Depremlerin oluşunu engelleyemsek de depremlerin binalar üzerindeki etkilerini azaltmanın ve depreme dayanıklı yapılar inşa etmenin mümkün olduğunu ve böylece depremleri afet olarak yaşamanın bir kader olmadığını söylüyoruz.

Biyolojik afet olarak nitelenen pandemi sürecinin bize öğrettiği şeylerin başında, herkesin afetlerden aynı şekilde etkilenmediği ve afetlere karşı herkesin direncinin aynı olmadığı geliyor. Deprem ve pandemi gibi afetler eşitsizlikler açısından adeta bir çarpan işlevi görüyor ve insan hakları ihlallerini arttırıyor. Afet dönemlerinde adalete erişim açısından sistemler de krize girdiğinden hak taleplerini etkin kullanım da mümkün olamıyor.

Afetlerin mevcut eşitsizlikleri derinleştirilmesi nedeniyle afetlere karşı daha kırılgan durumdaki engelli bireyler, yaşlılar, kadınlar ve çocuklar gibi

1 Sulak alanların afet risk azaltma konusundaki işlevleri için Ramsar Politika Notu çevirimiz: <https://hudoto.com/yazilar/ramsar-politika-notu-i>

grupları afetlerin etkilerine karşı güçlendirmemiz ve afetlere karşı tüm toplumun direncini arttırmamız gerekiyor. Bu da ancak **ayrıştırılmış veri** toplama, verinin analizi ve raporlanması ile mümkün olabilir. Bu alanda yapılacak kırılganlık analizi ve buna bağlı olarak kapasitelerin güçlendirilmesi çalışmaları afet risk azaltmanın bir diğer boyutunu oluşturuyor. Aslında tüm bu çalışmalar, afet risk azaltmanın insan hakları alanında çalışan tüm sivil toplum örgütlerinin ortak çalışması gereken bir alan olduğunu bize işaret ediyor.

Yaşadığımız deprem süreci, afet risk azaltma konusunun Türkiye’de tüm sivil toplum örgütlerinin ortak bir çalışma alanı haline getirilmesi zorunluluğunu ortaya koydu. **İnsan hakları temelli yaklaşım, sürdürülebilir kalkınma amaçlarını insan hakları standartlarıyla ilişkilendirmekle kalmaz; aynı zamanda kırılgan gruplara odaklanır ve bu grupların güçlendirilmesini, süreçlere etkili katılımını sağlar. Görev ve yetki sahiplerini de hesap verebilirliğe davet eder.** Bu şekilde sivil toplum örgütlerinin afet risk azaltma konusunda insan hakları izleme, raporlama ve savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirmesi, afetlere dirençli bireyler ve toplumlar yaratılması mümkün olur.

HUDOTO Vakfı olarak Etkiniz AB programı desteğiyle uluslararası alandaki afet risk azaltma gündemini takip ediyoruz ve Mayıs 2023’de Birleşmiş Milletlerin Genel Merkezinde gerçekleştirilen Sendai Çerçevesi Üst Düzey Toplantısına katılım gösterdik. Üst düzey toplantının önemi, Sendai Çerçevesi’nin ara dönem gözden geçirmesinin yapılmış olmasıydı. 2015-2030 arası dönemi kapsayan Sendai Çerçevesi, kabulünden tam sekiz yıl sonra küresel bir değerlendirmeye tabi tutuldu ve gelişen aşamada yeni öneriler oluşturuldu. Toplantı süresince bilgi ve gözlemlerimizi websitemiz ve sosyal medya aracılığıyla paylaştık.

Toplantıya hazırlık sürecinde BM Sendai Çerçevesi Paydaş Mekanizması üyesi olduk ve paydaş mekanizması çatısı altında, uluslararası alandaki mekanizma ve süreçleri yine uluslararası örgütlerle etkileşimli olarak öğrenme ve deneyimleme şansımız oldu.

Bu alanı daha etkin çalışabilmek amacıyla Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu tarafından hazırlanan **“Hukuk, Afete Hazırlık ve Müdahale Kontrol Listesi”** yayını Etkiniz AB programı desteğiyle Türkçe’ye çevirdik. <https://hudoto.com/yazilar/hukuk-afete-hazirlik-ve-mudahale-kontrol-listesi-turkce-cevirisi-yayinlandi>

Edindiğimiz bu bilgi ve deneyimi sivil toplum örgütleriyle paylaşmak ve afet risk azaltma konusunu insan hakları izleme açısından ortak bir çalışma alanı olarak tartışmaya açmak istedik. Bu kapsamda **13 Ekim Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü**’nü bir farkındalık kampanyası olarak değerlendireceğiz ve afet risk azaltma konusunda kısa bilgi notları hazırlayarak sizlerle paylaşacağız.

Afet risk azaltma terminolojisine ve konunun insan hakları izleme ile olan ilişkisine değinerek başlayacağımız bilgi notları serimiz, uluslararası alandaki gelişmeler, Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi, Ara Dönem Gözden Geçirme Üst Düzey Toplantısı, Türkiye’nin afet risk azaltma konusundaki yükümlülükleri ve sivil toplum kuruluşlarının rolü şeklinde devam edecek.

Kendi deneyimimizden yola çıkarak sivil toplum örgütlerinin afet risk azaltma alanında yapabileceklerini çerçevelemek ve birlikte çalışabilmek ortak alanlar yaratmak istiyoruz.

Bilgi notlarına ek olarak 13 Ekim 2023 tarihinde bir webinar düzenleyeceğiz ve konuyu tüm ilgililerle birlikte tartışmayı arzuluyoruz. 13 Ekim gününü seçmemizin bir sebebi var. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 1989 yılında, küresel bir afet risk azaltma kültürünü teşvik etmek amacıyla 13 Ekim tarihini Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü (IDDRR) olarak belirledi. Uluslararası Gün, afet riskinin ve kayıplarının önlenmesi ve azaltılmasında kaydedilen küresel ilerlemenin kabul edilmesi için bir fırsat olarak görülüyor.

2023 yılında Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü'nün teması **afetler ve eşitsizlik** arasındaki karşılıklı ilişki olarak belirlendi.² Birleşmiş Milletler **Dirençli Bir Gelecek İçin Eşitsizlikle Mücadele** sloganıyla bir kampanya gerçekleştiriyor ve 13 Ekim'e kadar bu kampanyaya sivil toplum örgütlerinden destek bekliyor. Bilgi notlarımızda ayrıntılı değineceğimiz üzere, **eşitsizlik ve afetlerden zarar görebilirlik** birlikte var olurlar. Hizmetlere eşit olmayan erişim, en fazla risk altında olanları afetlere açık hale getirir ve böylece en

kırılgan kesimler afetlere daha çok maruz kalırlar. Diğer yandan afetlerin etkileri mevcut eşitsizlikleri şiddetlendirir ve en fazla risk altında olanları daha da yoksulluğa iter.

Eylül ve Ekim aylarında insan haklarını izlerken gündemimiz afet risk azaltma olacak. **Bu çabada bize eşlik etmek isterseniz bilgi notlarımızı ve webinarımızı takipte kalın!**

DİRENÇLİ BİR GELECEK İÇİN EŞİTSİZLİKLE MÜCADELE

Kampanyaya Giriş:

1989 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, küresel bir afet riskini azaltma kültürünü teşvik etmek amacıyla **13 Ekim tarihini Uluslararası Afet Riskini Azaltma Günü (IDDRR) olarak belirlemiştir.** Uluslararası Gün, afet risk ve kayıplarının önlenmesi ve azaltılmasında kaydedilen küresel ilerlemenin tanınması için bir fırsattır.

2023 yılı Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü, Mayıs 2023'te BM Genel Kurulu'nun afet direncini güçlendirmek için eylemi hızlandırmaya yönelik siyasi bir bildiriye kabul ettiği 2015-2030 Afet Risk Azaltma Sendai Çerçevesi'nin Ara Dönem Gözden Geçirmesi Toplantısı'ndan kısa bir süre sonra gerçekleşmektedir.

Bu uluslararası **günün teması** yaşam, geçim kaynakları, ekonomiler ve temel altyapı kayıplarını önlemeye ve azaltmaya yönelik uluslararası bir anlaşma olan Sendai Çerçevesi ile uyumludur.

Çerçevenin yedi küresel hedefi ve ilerlemeyi ölçmek için 38 göstergesi bulunmaktadır. Sendai Çerçevesi, iklim değişikliğine ilişkin Paris Anlaşmasını tamamlamaktadır ve her iki çerçeve de Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına ulaşmak için birbiriyle bağlantılıdır.

2023 yılında Uluslararası Gün, afetler ve eşitsizlik arasındaki karşılıklı ilişkiyi ele alacaktır. Eşitsizlik ve afetlerden zarar görebilirlik aynı madalyonun iki yüzü gibidir: finans ve sigorta gibi hizmetlere eşit olmayan erişim, en fazla risk altında olanları afet tehlikesine maruz bırakırken; afet etkileri eşitsizlikleri şiddetlendirir ve en fazla risk altında olanları daha da yoksulluğa iter.

Afetlerin Acımasız Eşitsizliği Üzerine Arka Plan:

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres, sorunun boyutlarını şu sözlerle özetlemiştir:

“Dünyamız birçok cephede kusursuz bir fırtına ile karşı karşıyadır. Kısa vadede küresel ekonomik krizle başlayalım. Görünüm kasvetli. Derinleşen eşitsizlikler ve hızla ortaya çıkan hayat pahalılığı krizinin en çok kadınları ve kız çocuklarını etkilediğini görüyoruz. Tedarik zincirinde aksamalar ve enerji sıkıntısı. Yükselen fiyatlar. Enflasyonla birlikte yükselen faiz oranları. Ve kırılğan ülkeleri vuran borç seviyeleri.”

Bu durum, eşitsizliği daha da arttıran ve kırılğanlığı derinleştiren artan afet riski bağlamında gerçekleşmektedir. **Mevcut gidişata göre, 2030 yılına kadar dünya günde yaklaşık 1,5 önemli afetle karşı karşıya kalacaktır.** Yüksek afet riskiyle karşı karşıya olan ülkelerin çoğunluğu, aynı zamanda ulusal yoksulluk sınırının altında yaşayan nüfusun en yüksek olduğu ülkelerdir. Örneğin, Afet Riskinin Azaltılmasına ilişkin Küresel Değerlendirme Raporu, en kırılğan 20 ülkenin %90'ının, ortalama ulusal yoksulluk oranı %34 olan orta ve düşük gelirli ülkeler olduğunu ortaya koymuştur. Bu oran, risk skalasının diğer ucundaki ülkeler için %0,5'ten daha azdır.

Son yıllarda yapılan araştırmalar, afetlerden en çok zarar görenlerin genellikle yoksullar olduğunu göstermektedir. BM, 1970'ten 2019'a kadar hava, iklim ve su tehlikelerinden kaynaklanan tüm ölümlerin %91'inin gelişmekte olan ülkelerde meydana geldiğini tespit etmiştir. Dünya Bankası da aynı aralıkta istatistikler bulmuş ve afet kaynaklı ölümlerin %82'sinin düşük ve alt-orta gelirli ülkelerde meydana geldiğini belirtmiştir. Bu arada, mevcut araştırmalar aşırı hava olaylarının yaklaşık %75'inin şu anda karbon emisyonlarının körüklediği iklim değişikliğiyle bağlantılı olduğunu göstermektedir. **Afetlerden en büyük zararı gören ülkeler, bu soruna en az katkıda bulunan ülkelerdir.** Aslında eşitsizlik, afet riskinin risk

almaktan fayda sağlayanlardan maliyeti üstlenenlere aktarılmasını kolaylaştırmaktadır.

Ülkeler ve toplumlar içinde eşitsizlik, bir afetten kimin zarar göreceğini belirlemede eşit derecede güçlüdür. Yoksul insanların tehlikeye maruz kalan bölgelerde yaşama olasılığı daha yüksektir ve risk azaltıcı önlemlere yatırım yapmaları daha az mümkündür. Genellikle düşük kaliteli ve güvensiz konutlara sahiptirler. Sağlık hizmetleri, toplu taşıma, iletişim ve temel altyapı gibi hizmetlerin eksikliği durumu daha da kötüleştirir. **Kadınlar, çocuklar ve engelliler gibi belirli nüfuslar afet etkilerinden farklı şekilde etkilenmektedir.** Örneğin, Nepal'de kadınların yaklaşan bir sel felaketiyle ilgili resmi uyarı alma olasılığı erkeklere göre %20 daha azdır. 2011'deki Japonya Depremi'nde engelli kişilerin ölme olasılığı iki kat daha fazla olmuştur.

Risk altındaki gruplar arasında daha yüksek ölüm oranları, bir dizi yoksulluk faktörüyle doğrudan bağlantılıdır.

Daha varlıklı insanların maruz kaldığı riskler sigorta, daha büyük bir varlık tabanı ve başa çıkma kapasitesi ile tamponlanırken, daha yoksul insanlar genellikle kendi fonlarına güvenmek zorundadır, bu da onları daha fazla yoksulluğa sürükleyebilir ve afetlerden kurtulma yeteneklerini zayıflatabilir.

Dolayısıyla yoksulluk afet riskinin hem nedeni hem de sonucudur. Bir Dünya Bankası araştırması, yoksulların fiziksel varlıkları açısından daha az kayba uğrasalar da daha az şeye sahip olmaları nedeniyle, refah ve kazanma gücü kayıplarının diğer sınıflardan önemli ölçüde daha fazla etkilendiğini ortaya koymuştur. Bu gelir kaybı, başa çıkma mekanizmalarının eksikliği ve yerel ekonomiye katılamama, uzun vadede mevcut eşitsizlikleri önemli ölçüde artırabilir.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları kapsamında, yoksulluğu ortadan kaldıracak araçlara, hedeflere ve sistemlere sahibiz, ancak ülkelerin zarar görebilirliği azaltmalarına ve eşitsizlikle mücadele etmelerine yardımcı olmak için çok daha fazla yatırıma ihtiyacımız var. Afet riskinin azaltılmasının etkili olabilmesi ve herkes için dirençli bir gelecek sunabilmesi için bu şarttır. Afet riskinin azaltılması herkesin sorumluluğudur ve en fazla risk altında olan toplulukları da bu sürece dahil etmeliyiz.

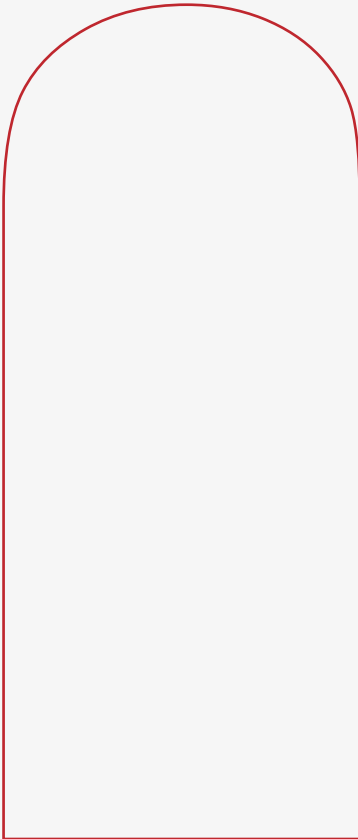
Harekete Geçme Çağrısı

Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi, “Yoksulluk ve eşitsizliğin sonuçları gibi altta yatan afet risk faktörleriyle mücadeleye daha fazla odaklanılması gerekmektedir” çağrısında bulunmakta ve şunları belirtmektedir: **“Afet riskinin azaltılması tüm toplumun katılımını ve ortaklığını gerektirir.** Ayrıca, afetlerden orantısız bir şekilde etkilenen insanlara, özellikle de en yoksullara özel önem vererek güçlendirmeyi ve kapsayıcı, erişilebilir ve ayrımcı olmayan bir katılım sağlamayı gerektirir. **Toplumsal cinsiyet, yaş, engellilik ve kültürel bakış açısı tüm politika ve uygulamalara entegre edilmeli ve kadın ve genç liderliği teşvik edilmelidir.”**

Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi (UNDRR), 2023 Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü’nü kullanarak afetlerin yarattığı acımasız eşitsizlik konusunda farkındalık yaratmakta ve dirençli bir gelecek için eşitsizlikle mücadele çağrısında bulunmaktadır.

Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü sloganı: dirençli bir gelecek için eşitsizlikle mücadele

Sosyal medya hashtagleri:
#ResilienceForAll #BreakTheCycle #DRRDay

Anahtar Mesajlar

- Yoksulluk, eşitsizlik ve ayrımcılık, artan afet riskinin nedenleri ve sonuçlarıdır.
- Eşitsizlik, insanların afetlere maruz kalmasına ve zarar görebilir hale gelmesine yol açan koşulları yaratır; afetler de en yoksul ve risk altındaki kesimleri orantısız bir şekilde etkileyerek bu eşitsizliği daha da artırır. Afetlere karşı zarar görebilirliğin azaltılması bu boyutların ele alınmasını gerektirir.
- Mevcut iklim tahminlerine göre 2030 yılına kadar dünya yılda yaklaşık 560 afetle karşı karşıya kalacaktır. İklim değişikliği ve afetlerin etkileri nedeniyle 2030 yılına kadar 37.6 milyon insanın daha aşırı yoksulluk koşullarında yaşayacağı tahmin edilmektedir. İklim değişikliği ve afetlere ilişkin “en kötü durum” senaryosunda, 2030 yılına kadar ek 100.7 milyon kişi yoksulluğa düşecektir.
- Afet > artan eşitsizlik > tekrar döngüsünü kırmalıyız.
- İnsanların zarara maruz kalmalarını ve zarar görebilirliklerini azaltmak üzere tasarlanmış dikkatli ve koordineli bir planlama yoluyla tehlikelerin yıkıcı gücünü azaltabilir, başka bir deyişle afete dönüşmelerini engelleyebiliriz.
- Üye Devletler, Sendai Çerçevesi ve SKA'lara, özellikle de yoksulluk ve eşitsizliğin azaltılmasına yönelik taahhütlerine öncelik verirken, en kırılgan topluluklara odaklanarak afet riski ve zarar görebilirliği acilen ele almalıdır.
- Hem orantısız afet etkilerini ve maruziyetini daha iyi anlamak hem de direnç oluşturma planlarını bilgilendirmek için ayrıştırılmış verilerin toplanması ve kullanılmasına daha fazla yatırım yapılması gerekmektedir.
- Küresel karar alıcılar, finansal sistemimizi iklimden en fazla etkilenen ülkelere finansman sağlama amacına uygun hale getirmelidir. Afetlerden en fazla risk altında olanlar için ekonomik direnç sağlamalıyız.

- “Herkes için Erken Uyarı” girişiminin uygulanmasını hızlandırarak önümüzdeki dört yıl içinde en fazla risk altında bulunan topluluklara öncelik vermek suretiyle dünyadaki herkesin erken uyarı kapsamına alınmasını sağlamalıyız.
- Ülkeler, afet risk azaltmaya dair karar alma süreçlerine tüm grupları dahil etmeli, güçlendirmeli ve bu grupların kapasitelerini geliştirmelidir. Ülkeler; kadınlar, yaşlılar ve engelliler dahil olmak üzere en fazla risk altında olan kişilerin anlamlı bir şekilde sürece dahil edilmesini sağlamalıdır.

BİLGİ NOTU 1

AFETLERE İNSAN HAKLARI TEMELLİ YAKLAŞIM

AFETLERLE İLİŞKİLİ KAVRAMLAR

#HerkesİçinDirenç
#BreakTheCycle
#DDRDay #AfetRiskAzaltmaGünü

ÖNSÖZ

Hukuk, Doğa ve Toplum Vakfı - HUDOTO olarak Eylül ve Ekim aylarında insan haklarını izlerken gündemimiz afet risk azaltma olacak demiştik. Afet Risk Azaltma konusunu daha iyi anlatabilmek ve birlikte çalışma imkanları yaratabilmek amacıyla toplam beş bilgi notu tasarladık ve bilgi notlarımızın ilkinin **Afetlere İnsan Hakları Temelli Yaklaşım ve Afetlerle İlişkili Kavramlar** üzerine hazırladık. Bilgi notlarımız süresince insan hakları alanının ve hak temelli çalışmaların uzağında görünen afet çalışmalarının, söz konusu afet riskinin azaltılması olduğunda insan haklarıyla aslında ne kadar yakından ilgili olduğunu göreceğiz ve bir tehlikenin afet olarak yaşanmaması için atılacak tüm adımların bizzat insan haklarımıza dair olduğunu keşfedeceğiz.

Gerekli önlemlerin alınmaması nedeniyle bu tehlikeleri bir afet olarak yaşamak zorunda kalmanın, yani afet risklerinin azaltılmamasının bizzat insan hakkı ihlali yarattığını söyleyebiliriz. Çünkü afetlerdeki can ve mal kayıpları öngörülebilir ve önlenir.

Aşıların vücutlarımızı virüslere ve tehlikelere hazırlaması gibi, afetlere karşı direnc kazanmamız mümkündür.

Bu direncin geliştirilmemesi insan hakkı ihlallerine ortam hazırlar.

Afet risklerinin belirlenmesi ve tanımlanması devletlerin asli yükümlülükleri arasındadır.

Su seviyesinin yükseleceğinin bilinmesine rağmen, setlerin oluşturulmaması halinde mala ve cana gelen zararların bir kadermiş gibi kabul edilmesi mümkün değildir. Öngörülen, bilimsel olarak varlığı kabul edilen ve bir olasılık olarak karşımızda duran tehlikelere karşı dirençli hale gelmemiz devletlerin insan hakları yükümlülüğüdür.

Konuya iklim değişikliğine bağlı olarak yaşanan afetler açısından bakarsak, mevcut iklim tahminlerine göre 2030 yılına kadar dünya yılda yaklaşık 560 afetle karşı karşıya kalacaktır. İklim değişikliği ve afetlerin etkileri nedeniyle 2030 yılına kadar 37,6 milyon insanın daha aşırı yoksulluk koşullarında yaşayacağı tahmin edilmektedir. İklim değişikliği ve afetlere ilişkin “en kötü durum” senaryosunda, 2030 yılına kadar ek 100,7 milyon kişi yoksulluğa düşecektir. İklim değişikliğinin etkilerinin yaratacağı eşitsizliklere dair öngörülen bu sayılar, konunun aciliyet ve önemine dair çok şey anlatmaktadır.

Kavramlar neden önemlidir?

Afet (disaster) ve **tehlike** (hazard) kavramları sıklıkla karıştırılmaktadır ancak neyin afet, neyin tehlike olduğunu anlamak, savunuculuk ve strateji geliştirme süreçleri açısından çok önemlidir. Afet risk azaltma konusundaki uluslararası belgelerde ve Sendai Risk Azaltma Çerçevesi'nde bu kavramlar esas alınmaktadır. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesi Komitesi (CEDAW), İklim Değişikliği Bağlamında Afet Riskinin Azaltılmasının Toplumsal Cinsiyet Boyutları Hakkında 37 Sayılı Genel Tavsiye Kararı¹ ve Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi Kadının Statüsü Komisyonu 66. Oturumunda "İklim Değişikliği, Çevre ve Afet Risk Azaltma Politikaları ve Programları Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin ve Tüm Kadınların ve Kız Çocuklarının Güçlenmesinin Sağlanması" Uzlaşmış Sonuçlar² belgesinde de bu terminoloji kullanılmaktadır. Afet risk azaltma konusu sadece BM Afet Risk Azaltma Ofisi çatısı altında çalışılmamaktadır, diğer tüm insan hakları organlarının da gündemine girmiştir.

Tehlikeler önlenemediği ve riskler azaltılmadığı ölçüde afetlere dönüşür. Afetler hayatın "doğal" bir parçası değildir. Doğal olan tehlikelerdir. Depremler, volkanik patlamalar, tsunamiler gibi doğal tehlikelerin durdurulması imkânsız olabilir, ancak bu tehlikelerin verdikleri can kaybı ve ekonomik hasarlar engellenebilir. Örneğin Japonya'da yedi şiddetinde bir deprem afete dönüşmezken, Türkiye'de aynı şiddette bir depremin etkileri ne yazık ki afet olarak yaşanıyor, can ve mal kayıplarıyla insan hakları ihlallerine sebep oluyor. Hâlbuki bir depremin afet olarak yaşanması riski azaltılabilir. Bu riskin azaltılmasını talep etmek, bu riskin azaltılmasında gelinen aşamaya dair raporlama yapmak, bu konudaki verilere ulaşmak ve bu verileri analiz etmek doğrudan insan hakları izleme faaliyetlerine

ilişkindir. Örneğin engelli bireylerin afete dönüşen bir selde nasıl kurtarılacağına dair planın yerel yönetim tarafından yapılmış olması ve Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi uyarınca engelliliğe dair ayrıştırılmış verilerin düzenli olarak toplanıyor olması gereklidir.

Kavramlar için referans olabilecek nitelikte iki adet sözlük bulunmaktadır. Genel afet terimleri için AFAD'ın sözlüğü³ tüm afet süreçlerini içerecek şekilde hazırlanmıştır. Afet risk azaltma odaklı olarak hazırlanmış olan uluslararası sözlük ise BM Afet Risk Azaltma Ofisi (UNDRR) terminoloji çalışmasıdır.⁴ Biz bilgi notlarımızda BM Afet Risk Azaltma Ofisi'nin terminolojisini esas aldık. Afet risk azaltma konusundaki çalışmalarda daha özel nitelikte olan BM Afet Risk Azaltma Ofisi'nin terminolojisinin dikkate alınması uygun olacaktır.

Tehlike; *doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olan ve fiziksel, ekonomik, sosyal kayıplara yol açabilecek tüm olayları ifade eder. Can kaybına, yaralanmaya veya diğer sağlık etkileriyle birlikte, mülk hasarına, sosyal ve ekonomik bozulmaya veya çevresel bozulmaya neden olabilecek bir süreç, olay veya insan etkinliğini tehlike olarak adlandırırız.*

Doğal tehlikeler, deprem veya volkanik patlama gibi doğal süreçler ve olaylarla ilişkilidir. **İnsan kaynaklı (antropojenik) tehlikeler** ise zehirli atıklar gibi tamamen veya ağırlıklı olarak insan faaliyetleri ve seçimleri tarafından tetiklenen tehlikelerdir. Çevresel bozulma ve iklim değişikliği dâhil olmak üzere birçok tehlike, doğal ve insan kaynaklı faktörleri bir arada bulundurmasından dolayı sosyo-doğal olarak adlandırılır.

Afet; *toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıpları doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaydır. Yani afet, bir olayın kendisi*

1 <https://hudoto.com/yazilar/cedaw-iklim-degisikligi-baglaminda-afet-riskinin-azaltilmasinin-toplumsal-cinsiyet-boyutlari-hakkinda-37-sayili-genel-tavsiye-karari>

2 <https://hudoto.com/yazilar/bm-kadinin-statusu-komisyonu-66oturumu-uzlasilmis-sonuclar-cevirisini>

3 <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>

4 <https://www.undrr.org/terminology>

değil, doğurduğu sonuçtur. Afetin etkisi ani ve bölgesel olabilir, ancak genellikle yaygındır ve uzun bir süre devam edebilir. Afetin etkisi, bir topluluğun veya toplumun kendi kaynaklarını kullanarak başa çıkma kapasitesini aşabilir ve ulusal veya uluslararası düzeyde yardım gerekebilir.

Doğal bir tehlikenin idarenin hatalı politikaları ve eylemsizliği nedeniyle afete dönüştüğünü bilmek ve “doğal afet” şeklindeki kullanımdan kaçınmak gerekir. Bu kullanımla aslında afetin önlenemez ve

riski azaltılabilir bir sonuç olduğunu vurgularız ve devletlerin buna dair insan hakları yükümlülüklerinin altını çizeriz. Sendai ARA Çerçevesi gibi uluslararası belgelerde “doğal tehlike” ve “doğa kaynaklı afet” kullanımı vardır ve BM belgelerinde doğal afet kullanımı gittikçe terk edilmektedir.

Afet riski yönetilebilir mi?

Afetlere sadece müdahale değil de risk odaklı biçimdeki yaklaşım, afet riskini yönetmeyi gerektirir.

Afet Risk Yönetimi, yeni afet riskini yani tehlikelerin afete dönüşmesini önlemek, mevcut afet riskini azaltmak ve kalan riski yönetmek, direncin artırılmasına ve afet kayıplarının azaltılmasına katkıda bulunmak için afet risk azaltma politikaları ve stratejilerinin uygulanmasıdır. Bu konuda idare tarafından merkezi ve yerel düzeyde risk yönetim planları hazırlanır. Yaşadığımız illerde ve bölgelerdeki risk yönetim planlarının yapım süreçlerine dahil olmaya çalışmak, bu yönetim planlarının Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi ile

uyumlu olup olmadığını incelemek, plan ve strateji belgelerinde taahhüt edilen eylem ve stratejileri tespit edip bunlara dair izleme yapmak ve raporlar hazırlamak mümkündür.

Afet risk yönetiminin politika hedefini **Afet Risk Azaltma** oluşturur. Yeni ve mevcut afet risklerinin azaltılmasını ve kalan risklerin yönetilmesini amaçlar. Afetlere karşı direncin güçlendirilmesine ve dolayısıyla sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesine katkıda bulunur. Bu yaklaşımla tehlikeyi anlar, tespit eder ve afete dönüşmemesi için riskleri azaltırız. Afet risk azaltma, afetleri kişiselsel ve insan hakları boyutuyla çalışmayı mümkün kılar.

Afet risk azaltma önlemleri uygulandığında bile kalan ve acil müdahale planı yapılması gereken afet riskine **Kalan Risk** denir. Depremler için kentsel dönüşüm yapılsa, depreme dirençli binalar inşa edilse bile ulaşımın yapılamaması, sağlık hizmetlerinin aksaması gibi hala tümüyle bertaraf edilemeyen ve kalan bir risk bulunur. İşte bu kalan riski de ayrıca yönetmek ve afet olduktan sonra ihtiyaç duyulan müdahale süreçlerini planlamak gerekir.

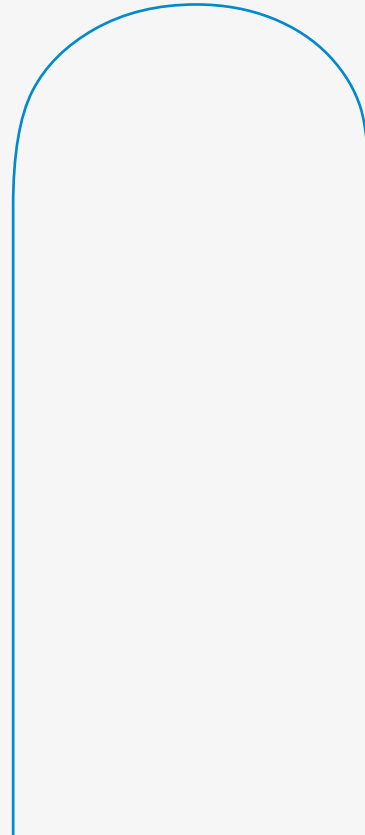
Afet Yönetimi afetlere hazırlık, müdahale ve kurtarma önlemlerinin organizasyonu, planlanması ve uygulanması gibi tüm bu süreçleri kapsar. Afete Hazırlık, hükümetler, müdahale ve kurtarma kuruluşları, topluluklar ve bireyler tarafından muhtemel, yakın veya mevcut afetlerin etkilerini etkin bir şekilde tahmin etmek, bunlara müdahale etmek ve bunlardan kurtulmak için geliştirilen bilgi ve kapasitelerdir. **Afete hazırlık**, afet risk azaltmanın sadece bir bölümünü teşkil eder. **Afete Müdahale** ise afet öncesinde, sırasında veya sonrasında, hayat kurtarmak, bireylerin sağlıkları üzerine etkilerini azaltmak, kamu güvenliğini sağlamak ve etkilenen insanların temel geçim ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan eylemlerin tamamıdır.

Tıpkı yaşadığımız deprem sürecinde olduğu gibi, afetin acil müdahale gerektiren süreçleri bittiğinde, yaraların sarılmasının ardından toparlanma süreci başlar. **İyileşme** afetten etkilenen bir toplumun ve topluluğa ait geçim kaynaklarının yanı sıra ekonomik, fiziksel, sosyal, kültürel ve çevresel varlıkların, faaliyetlerin ve aslında tüm sistemin, gelecekte yaşanması muhtemel olan afetlerden kaçınmak veya afet etkilerini azaltılmak için “*daha iyi inşa et*” ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri çerçevesinde restorasyonu ve geliştirilmesidir.

Daha İyi İnşa Et ilkesi; afet riskini azaltma politikalarının yeniden inşa sürecinde uygulanması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, kadınların güçlendirilmesi, kırılgan grupların ihtiyaçlarının dikkate alınması ve afetlere toplum temelli yaklaşım geliştirilmesi için fırsatlar sunar.

Direnç; bir sistemin, toplumun veya bireylerin tehlikelere maruz kaldığında tehlikenin etkilerine direnme, uyum sağlama, tehlikenin etkilerini absorbe etme, dönüştürme ve iyileştirme yeteneğidir. Afet risklerini yönetmek, azaltmak ve direnci güçlendirmek için bir kuruluş, topluluk veya toplumda mevcut tüm güçlü yönler, nitelikler ve kaynakların birleşimine **kapasite** denir.

Fiziksel, sosyal, ekonomik çevresel faktörler veya süreçler tarafından belirlenen ve bireylerin, toplulukların veya sistemlerin tehlikelerin etkilerine karşı zarar görebilirliğini artıran koşullar ise **kırılganlık** olarak adlandırılır.

Afet riski öngörülebilir ve hesaplanabilir mi?

Tüm bu kavramlar bize afet riskinin aslında hesaplanabilir ve öngörülebilir olduğunu anlatmaktadır. Risk, zararın olma olasılığıdır ve aşağıdaki gibi formüle edilebilir.

$$\text{Risk} = \text{Tehlike} \times \text{Kırılganlık} / \text{Kapasite}$$

Afet riskinin azaltılmasını da bu şekilde somutlaştırmak mümkündür. Tehlike ve kırılganlık azaltılarak kapasite artırıldığı oranda risk de azalır. Örneğin iklim değişikliğine bağlı orman yangınları veya seller gibi tehlikelerin azaltılması için sera gazı salımını azaltmak ve yutak alanları çoğaltmak mümkündür. Yine aynı şekilde bireylerin ve toplumların iklim değişikliğinin etkilerine karşı kırılganlıkları azaltılıp dirençleri artırılabilir. Bir kentte sellere açık bölgelerde kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi daha kırılgan durumdaki bireylerin tespit edilmesi, bu grupların ihtiyaçlarına uygun afet hazırlık planları yapılması gereklidir. Tehlikeler için erken uyarı sistemlerinin ve zararların etkin giderimi için sigorta sistemlerinin geliştirilmesi, afetlere karşı direnç kazanmak için zorunludur. Sel tehlikelerine karşı savunma yapılarının inşası, yamaçları stabilize etmek için ağaçlandırma, arazi kullanımı ve inşaat yapımında mevzuat değişikliklerine ek olarak düzenli denetimlerin yapılması, hastanelerin fiziki yapılarının güçlendirilmesi ve hizmet sunma dirençlerinin artırılması afet risklerini azaltma örnekleri olarak sayılabilir.

Bu bilgi notumuzda afetlere insan hakları yaklaşımın nasıl olması gerektiğini, afet risk azaltmanın ve kavramların kullanımın önemini açıkladık. Konuyla ilgili daha detaylı okuma yapmak isterseniz aşağıdaki okuma listemize bakabilirsiniz. Bilgi notu serimiz **Afet Risk Azaltma Konusunda Uluslararası Stratejik Çerçeve Belgeler ve Kurumlar** ile devam edecek.

Ek okuma için:

- Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi Terminolojisi Çevirisi
<https://hudoto.com/yazilar/birlesmis-milletler-afet-risk-azaltma-ofisi-afet-terminolojisi>

- Doğal Afet Durumlarında İnsanların Korunması ile İlgili IASC Operasyonel Kılavuz İlkeleri
<https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2023-03/dogal-afetler-insan-haklari.pdf>
- Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu tarafından hazırlanan “Hukuk, Afete Hazırlık ve Müdahale Kontrol Listesi” Türkçe çevirisi
<https://hudoto.com/yazilar/hukuk-afete-hazirlik-ve-mudahale-kontrol-listesi>
- Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesi Komitesi (CEDAW), İklim Değişikliği Bağlamında Afet Riskinin Azaltılmasının Toplumsal Cinsiyet Boyutları Hakkında 37 Sayılı Genel Tavsiye Kararı
<https://hudoto.com/yazilar/cedaw-iklim-degisikligi-baglaminda-afet-riskinin-azaltilmasinin-toplumsal-cinsiyet-boyutlari-hakkinda-37-sayili-genel-tavsiye-karari>
- Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi Kadının Statüsü Komisyonu 66. Oturumunda “İklim Değişikliği, Çevre ve Afet Risk Azaltma Politikaları ve Programları Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin ve Tüm Kadınların ve Kız Çocuklarının Güçlenmesinin Sağlanması” Uzlaşmış Sonuçlar
<https://hudoto.com/yazilar/bm-kadinin-statusu-komisyonu-66oturumu-uzlasilmis-sonuclar-cevirisi>

*Afetlerin yarattığı ve yaratacağı eşitsizliklere dikkat çekmek amacıyla 13 Ekim Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü'nün bu yılki teması “**Dirençli Bir Gelecek İçin Eşitsizlikle Mücadele**” olarak belirlenmiştir. Vakfımız, Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi'nin Afet Risk Azaltma Gününe ilişkin kampanyasını desteklemektedir. 13 Ekim Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü ve kampanya hakkında detaylı bilgi almak ve katılmak isterseniz: <https://hudoto.com/uploads/0/1694779451.pdf>*

BİLGİ NOTU 2

**AFET RİSK AZALTMA
KONUSUNDA
ULUSLARARASI
STRATEJİK ÇERÇEVE
BELGELER VE KURUMLAR**

#HerkesİçinDirenç
#BreakTheCycle
#DDRDay #AfetRiskAzaltmaGünü

ÖNSÖZ

Afet risk azaltma konusunu insan hakları izleme odağında açıkladığımız bilgi notları serimiz devam ediyor. Afet risk azaltma (ARA) konusundaki uluslararası belgelerin, mekanizmaların ve kurumların bilinerek etkin bir şekilde kullanılması, ulusal mevzuatı ve uygulamaları güçlendirici bir işlev görmektedir. Uluslararası sözleşmeler ve politika belgeleri Anayasa, kanunlar ve yönetmelikler gibi ulusal hukuk normları açısından insan haklarına dayalı bir çerçeve oluştururlar ve insan hakları standartlarını belirlerler. Afet risk azaltma özelinde baktığımızda Birleşmiş Milletler nezdinde kabul edilmiş en önemli belge Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi'dir.

Afet risk azaltma ile ilgili en önemli çerçeve Sendai Çerçevesi olsa da afet risk azaltmayla diğer insan hakları belgelerinin ve mekanizmaları da kullanılabilir. Afet risk azaltmaya ilişkin insan hakları yükümlülükleri yerine getirilmediğinde söz konusu ihlalle ilgili olarak BM Özel Prosedürlerine, BM Sözleşme Organlarına, AİHM ve Avrupa Sosyal

Haklar Komitesi gibi Avrupa Konseyi Organlarına başvuru yapılması mümkündür.

Örneğin afet risk azaltılması nedeniyle engelli bir birey, Sendai Çerçevesi uyarınca engelliliğin tüm afet risk azaltma politikalarına dahil edilmesini ve engellilik dikkate alınarak ayrıştırılmış veri tutulmasını talep edebileceği gibi, şayet afet riskinin azaltılmaması nedeniyle insan hakkı ihlal edilmişse BM Engelli Hakları Komitesine veya Özel Prosedürlere başvurması da mümkündür.¹

2015 yılında kabul edilen Sendai Çerçevesi 'ne kadar uluslararası alanda afetlere insan hakları odaklı bakışın tarihçesini anlamak ve afet risk azaltmanın gelişimini takip etmek, günümüzdeki risk azaltma yaklaşımını anlamak ve uygulamak açısından önemlidir.

¹ Başvuru mekanizmaları ve kurumlar ile ayrıntılı bilgi almak için aşağıdaki yayınları inceleyebilirsiniz:

https://insanhaklariizleme.org/vt/mfhandler.php?file=BM%20ozel%20prosedurleri%20icin%20pratik%20rehber_TR.pdf&table=yayin&field=dosya&pageType=view&key1=2469

<https://insanhaklariizleme.org/vt/mfhandler.php?file=%28TR%29Treaty%20Bodies%20Guide%2823.12.2022%29.pdf&table=yayin&field=dosya&pageType=view&key1=2504>

https://derinyokullukagi.org/wp-content/uploads/2022/12/AvrupaSosyalSartiSTK_compressed-1.pdf

<https://insanhaklariizleme.org/vt/mfhandler.php?file=Handbook-EIN-TR-FINAL.pdf&table=yayin&field=dosya&pageType=view&key1=658>

<https://www.dogadernegi.org/wp-content/uploads/2022/05/doga-bm-ozel-prosedurler-rehber-1.pdf>

Uluslararası alanda afetlere yaklaşım nasıl bir gelişim göstermiştir?

Afetler konusu uluslararası alanda 1970lerde tartışılmaya başlansa da Birleşmiş Milletler gündemine ilk olarak 1987 BM Genel Kurulu 42. oturumunda gelmiştir. BM Genel Kurulu bu oturumda 1990'ları **Uluslararası Doğal Afetleri Azaltma On Yılı** olarak belirledi. Bu dönem boyunca afetlerle ilgili olarak “doğal afet” kullanımı vardı. Afetlere yaklaşım ise afet sonrası kurtarma ve müdahale odaklıydı.

Afetlerin odak noktası yıllar içinde ‘kurtarma ve müdahale’den ‘risk yönetimi ve azaltma’ya doğru kaydı. Buna ek olarak tehlikeye ve koruma önlemlerine odaklanan yaklaşımın yerini, yıllar içinde kırılabilirlik, hazırlıklı olma, direnç ve erken uyarı yoluyla riskleri azaltma aldı. Devamında yerel toplulukların kapasiteleri ve yerel başa çıkma stratejilerine daha fazla dikkat edilmeye başlandı.

1994 Yokohama’da yapılan I. Dünya Afet Azaltma Konferansı, afetleri önleme konusunda sosyoekonomik yönlere odaklandı. Kültürel gelenek, dini değerler, ekonomik durum ve siyasi hesap verebilirliğe güven gibi sosyal faktörlerin toplumsal kırılabilirliğin belirlenmesinde esas olduğu kabul edildi. I. Dünya Afet Azaltma Konferansı sonunda **Yokohama Stratejisi ve Eylem Planı** kabul edildi.

1990-2000 arası dönemi kapsayan Uluslararası Doğal Afetleri Azaltma On Yılı’nın devamında **Uluslararası Afet Azaltma Stratejisi (ISDR)** oluşturuldu. Afetlerin yukarıdan aşağıya doğru yönetiminden ve rehabilitasyon ile hazırlığı vurgulayan bir yaklaşımdan, afetler meydana gelmeden önce riskten kaçınmaya ve riski azaltmaya çalışan daha kapsamlı bir yaklaşıma doğru geçiş yapıldı.

2000 yılında BM Genel Kurul Toplantısı’nda Binyıl Kalkınma Hedefleri (Millennium Development Goals - MDGs) ilan edildi. Bu hedefler içinde acil olarak afetlerin artan sayısı ve etkilerinin azaltılması için uluslararası iş birliğinin katlanarak artırılması yönünde çağrı yapıldı da yer aldı.

2005 yılında Japonya’da gerçekleştirilen **II. Dünya Afet Azaltma Konferansı**’nda **2005-2015 Hyogo Eylem Çerçevesi** kabul edildi. Hyogo Eylem Çerçevesi temel olarak afetlerin ortaya koyduğu zararları en aza indirmeyi amaçlamaktadır. Bu döneme kadar “afet azaltma” kullanımı mevcuttur ve afetlerin azaltılması üzerinden politikalar geliştirilmiştir.

Hyogo Çerçeve Eylem Planı, üç stratejik hedef üzerine kurulmuştur. Bu hedefler; risk azaltma stratejilerinin sürdürülebilir kalkınma politikalarına entegre edilmesi, afetler konusundaki duyarlılığı arttırmak için kapasite oluşumuna katkıda bulunmak, risk azaltma yaklaşımlarının hazırlık, müdahale ve iyileştirme programlarına entegrasyonunun sağlanmasıdır.

Hyogo Çerçeve Eylem Planının kabulü ve uygulanması, ulusal ve yerel ARA çabalarının hızlandırılmasında ve bölgesel stratejilerin, planların ve politikaların geliştirilmesi yoluyla uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesinde bir dönüm noktası oldu. Çerçeve Eylem Planı afet riskinin azaltılmasına yönelik kurumların, politikaların ve mevzuatın geliştirilmesinde önemli bir ilerleme sağlasa da temel afet risk faktörlerinin yönetilmesine yönelik ilerleme çoğu ülkede sınırlı kaldı. Tüm ülkelerde tehlikeye maruz kalma, zarar görülebilirliğin azalmasından daha hızlı biçimde arttı ve yeni riskler mevcut risklerin azaltılmasından daha hızlı çoğaldı.

Hyogo Çerçeve Eylem Planı uygulamasının sonunda Üye Devletler, çabaların fiziksel kayıpları ve ekonomik etkileri azaltmadığını kabul ettiler. Ulusal ve uluslararası ilginin odağının, sosyal ve ekonomik kalkınmayı dış şoklara karşı korumaktan, büyüme ve kalkınmayı bütüncül bir şekilde riskleri yönetecek şekilde dönüştürmeye kayması gerektiği sonucuna vardılar. Bu sonuç, 2015 yılında kabul edilen Hyogo Çerçeve Eylem Planının ardılı olan Sendai Çerçevesi’nin geliştirilmesine temel teşkil etti.

2015’de yapılan **III. Dünya Afet Risk Azaltma Konferansı**’nda 2015-2025 **Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi** kabul edildi. 2015’teki konferansla birlikte artık Afet Risk Azaltma Konferansı kullanımı başladı. 2015 yılı Sendai Çerçevesi’ne ek olarak Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının ve Paris İklim Anlaşması kabulü açısından da önemli bir tarih olarak görülmektedir

BM Afet Risk Azaltma Ofisi (UNDRR) nasıl çalışır?

BM Afet Risk Azaltma Ofisi (UNDRR) Birleşmiş Milletlerin afet risk azaltma odak noktasıdır.

Ofisin eski adı BM Uluslararası Afet Azaltma Stratejisi- UNISDR’dir (UN International Strategy for Disaster Reduction). 2019’da UNDRR kullanılmaya başlanmıştır. Uluslararası belge ve kararlarda 2019 öncesi UNISDR adıyla kullanılan tüm atıflar aynı kuruma ilişkindir.

Afet riskinin azaltılması için sürdürülebilir kalkınma, kalkınma için finansman ve iklim değişikliğinin azaltılması ve uyum konusunu birlikte ele almak ve küresel çapta politikalar geliştirmek zorunludur. BM Afet Risk Azaltma Ofisi bu çabayı ortaklaştırmak amacı gütmektedir. Çünkü tehlikelerin anlaşılması, bu tehlikelerin nasıl etkileşime girdikleri ve zarar görebilirliğin yönetilmesi, sürdürülebilir bir kalkınma için zorunludur.

UNDRR, Sendai Afet Riskini Azaltma Çerçevesi'nin uygulanmasını denetler, uygulanması için ülkeleri destekler, mevcut riski azaltmada ve yeni risk oluşumunu önlemede işe yarayan politikaları izler ve de paylaşır. Mami Mizutori, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Afet Risk Azaltma Özel Temsilcisidir ve BM Afet Risk Azaltma Ofisi'nin başkanıdır.

Ofisin çalışmalarına <https://www.undrr.org> websitesinden ulaşılabilir. <https://www.preventionweb.net> websitesi BM Afet Risk Azaltma Ofisi tarafından yönetilmektedir ve ARA konusunda yayınlara ve tüm güncel bilgilere erişmek mümkündür. Web sitesine sivil toplum örgütlerinin üye olması ve yayınlarını yüklemeleri mümkündür. Sisteme <https://www.preventionweb.net/user/login> adresinden üyelik gerçekleştirilebilir.

BM Afet Risk Azaltma Ofisi çatısı altında, paydaş gruplarını bir araya getirme ve savunuculuk güçlerinden yararlanmak üzere **“BM Afet Risk Azaltma Ofisi Paydaş Katılım Mekanizması”** (UNDRR-SEM) kurulmuştur. Sivil toplum örgütleri Paydaş Katılım Mekanizmasına üye olabilir. Bu mekanizma kuruluşların yanı sıra afet riskinin azaltılması, dayanıklılık inşası ve riske duyarlı kalkınmaya katkıda bulunmak isteyen bireylere de açıktır. Üyelik gerçekleştiği takdirde uluslararası toplantıların “paydaş” sıfatıyla takibi mümkün hale gelmekte ve bu mekanizma aracılığıyla hazırlanan rapor ve çalışmalara görüş sunmaları mümkün olmaktadır. Vakfımız Paydaş Katılım Mekanizmasına üye olmuş ve bu sayede Sendai Afet Risk Azaltma Üst Düzey Toplantısı'nı takip etmiştir. Sivil toplum örgütlerini temsilen Paydaş Katılım Mekanizmasına üye olmak için <https://cc.preventionweb.net/stakeholders-engagement> linkindeki yönergeler takip edilebilir.

Sendai Çerçevesi raporlarını incelemek ve göstergelere dayalı izleme mekanizmasına erişmek için <https://sendaimonitor.undrr.org> web sitesi takip edilebilir. Hükümetler, küresel Sendai Çerçevesi hedefleri ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar) 1, 11 ve 13'ün afet risk azaltma ile ilgili göstergelerine yönelik ilerleme hakkında yıllık raporlama yapmaktadır. (SKA 1: *Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek* SKA 11: *Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak* SKA 13: *İklim değişikliği ve*

etkileri ile mücadele için acilen eyleme geçmek) Sendai Çerçevesinin izlenmesi, SKA'ların etkili bir şekilde izlenmesi için çok önemlidir ve afet risk azaltma konusundaki çabalar birlikte devam ettirilmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının rapor ve görüş sunmaları Paydaş Katılım Mekanizması aracılığıyla olmaktadır.

BM Afet Risklerinin Azaltılması Ofisi, Küresel Değerlendirme Raporları yayınlamaktadır. **Afet Riskinin Azaltılması Küresel Değerlendirme Raporu** (GAR), Birleşmiş Milletler'in afet riskinin azaltılmasına yönelik dünya çapındaki çabalarına ilişkin en önemli rapordur. GAR, BM Afet Riskini Azaltma Ofisi tarafından iki yılda bir yayınlanır ve diğerlerinin yanı sıra ulusların, riskle ilgili kamu ve özel kurumların araştırma ve katkılarının ürünüdür. İki yılda bir yayınlanan raporlara ek olarak tematik konularla ilgili özel raporlar da yayınlanmaktadır. GAR, risk kalıpları ve eğilimlerinin yanı sıra afet riskinin azaltılmasındaki ilerlemeyi izleyerek Sendai Afet Riskinin Azaltılması Çerçevesi ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemine ulaşılmasına katkıda bulunurken, ülkelere ve uluslararası topluma stratejik politika rehberliği sağlamaktadır. GAR, uluslararası dikkati risk konusuna odaklamayı ve risk azaltımı için siyasi ve ekonomik desteği teşvik etmeyi amaçlamaktadır. En son rapor (GAR 2023) özel bir baskısını Temmuz 2023'de yayınlamıştır. BM Afet Riskinin Azaltılması 2023 Küresel Değerlendirme Raporu (GAR 2023) ulaşmak için: <https://www.undrr.org/gar/gar2023-special-report>

Sendai Çerçevesi İzleme Sistemi için afet kayıtları verileri DesInventarSendai sistemi üzerinden tutulmaktadır. Sisteme <https://www.desinventar.net> üzerinden erişilebilmektedir. Veri girişi sadece yetkilendirilmiş ülke temsilcisi tarafından yapılmaktadır.

Afet Risklerinin Azaltılması Küresel Platformu (The Global Platform for Disaster Risk Reduction), Birleşmiş Milletler çatısı altında afet risk azaltma gündemini takip etmek üzere oluşturulmuş ve Sendai Afet Risklerinin Azaltılması Çerçevesinin uygulanmasına ilişkin ilerlemenin değerlendirildiği çok paydaşlı bir forumdur. Küresel Platform, BM Genel Kurulu tarafından Sendai Afet Riskinin

Azaltılması Çerçevesinin uygulanmasında kaydedilen ilerlemenin gözden geçirilmesi için kritik bir mekanizma olarak kabul etmektedir. BM Afet Risk Azaltma Ofisi tarafından yıllık olarak gerçekleştirilen toplantılara BM ARA Ofisi Paydaş Mekanizması üyesi olan sivil toplum örgütlerinin katılımı mümkündür.

Bilgi notumuzu sivil toplum örgütleri için etkili bir izleme ve raporlama yapmayı mümkün kılan Paydaş Katılım Mekanizmasına üyelik linkini yeniden paylaşarak bitiriyoruz. <https://cc.preventionweb.net/stakeholders-engagement>

Bu bilgi notumuzda Afet Risk Azaltma Konusunda

Uluslararası Stratejik Çerçeve Belgeler ve Kurumlar konusunda ayrıntılı bilgi verdik. Konuyla ilgili daha detaylı okuma yapmak isterseniz aşağıdaki okuma listemize bakabilirsiniz. Bilgi notu serimiz afet risk azaltma konusundaki en önemli uluslararası belge olan **Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi** ile devam edecek.

Ek okuma için:

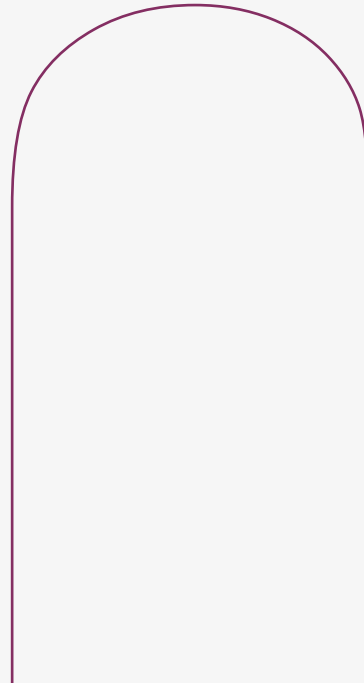
- 2023 Küresel Değerlendirme Raporu (GAR 2023)
<https://www.undrr.org/gar/gar2023-special-report>
- The Human Rights Guide to the Sustainable Development Goals
<https://sdg.humanrights.dk/>
- Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi
https://uclg-mewa.org/uploads/file/748e86d91ae4409e9188794ddb6c004d/Sendai_TR.pdf
- BM Özel Prosedürleri İçin Pratik Rehber
https://insanhaklariizleme.org/vt/mfhandler.php?file=BM%20ozel%20prosedurleri%20icin%20pratik%20rehber_R.ayin&field=dosya&pageType=view&key1=2469
- ISHR BM Sözleşme Mekanizmaları Rehberi
<https://insanhaklariizleme.org/vt/mfhandler.php?file=%28TR%29Treaty%20Bodies%20Guide%2823.12.2022%29.ayin&field=dosya&pageType=view&key1=2504>
- “Avrupa Sosyal Şartı Prosedürlerine Göre STK’lar, Avrupa Sosyal Haklar Komitesiyle Nasıl İletişim Kurabilir?”
https://derinyoksullukagi.org/wp-content/uploads/2022/12/AvrupaSosyalSartiSTK_compressed-1.pdf
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarınının

Uygulanması

<https://insanhaklariizleme.org/vt/mfhandler.php?file=Handbook-EIN-TR-FINAL.f&table=yayin&field=dosya&pageType=view&key1=658>

- Doğa Mücadelesi ve Hak İhlallerinde Birleşmiş Milletler Özel Prosedürlere Başvuru Rehberi
<https://www.dogadernegi.org/wp-content/uploads/2022/05/doga-bm-ozel-prosedurler-rehber-1.pdf>

Afetlerin yarattığı ve yaratacağı eşitsizliklere dikkat çekmek amacıyla **13 Ekim Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü**'nün bu yılki teması “**Dirençli Bir Gelecek İçin Eşitsizlikle Mücadele**” olarak belirlenmiştir. Vakfımız, Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi 'nin Afet Risk Azaltma Gününe ilişkin kampanyasını desteklemektedir. 13 Ekim Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü ve kampanya hakkında detaylı bilgi almak ve katılmak isterseniz: <https://hudoto.com/uploads/0/1694779451.pdf>

BİLGİ NOTU 3

SENDAİ AFET RİSK AZALTMA ÇERÇEVESİ

#HerkesİçinDirenç
#BreakTheCycle
#DDRDay #AfetRiskAzaltmaGünü

ÖNSÖZ

Afet risk azaltma konusundaki bilgi notlarımıza, bu alanda uluslararası olarak kabul edilen en önemli belge olan Sendai Çerçevesi ile devam ediyoruz. 2015 yılında, Birleşmiş Milletler Üye Devletleri üç uluslararası anlaşmayı kabul etmiştir: Afet Riskinin Azaltılması için Sendai Çerçevesi, Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi ve Paris Anlaşması. Bu üç uluslararası anlaşma afet riskinin azaltılması, insani kalkınma ve iklim riski yönetimi arasındaki birlikte çalışabilirliği kabul ederken, bu zorlukları daha entegre bir şekilde yönetmek için küresel bir çerçeve sağlamaktadır. Her üç anlaşma da insan hakları ilkeleri üzerinde yükselmektedir.

Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi, 2015 yılında BM üye devletleri tarafından kabul edilen, gönüllü nitelikte uluslararası bir afet risk azaltma aracıdır. Hyogo Eylem Çerçevesinin 2005-2015 devamı olarak hazırlanmıştır.

Çerçeve adını Japonya'nın Sendai şehrinden almıştır. 2011 yılında Sendai şehri dahil olmak

üzere Japonya kıyılarının doğu kesimini büyük bir deprem ve tsunami vurmuştur. 15.000'den fazla kişinin ölümüne ve yaygın bir yıkıma yol açan bu afet, uluslararası toplumu afet riskinin azaltılmasına öncelik vermeye sevk etmiş ve uluslararası çerçeveye adını vermiştir.

Sendai Çerçevesi, III. Dünya Afet Risk Azaltma Konferansındaki müzakerelerin ardından afet risk azaltmaya yönelik yeni bir uluslararası çerçeve olarak kabul edilmiştir. Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu BM üyesi 187 Devletin temsilcileri tarafından kabul edilen çerçeve, 2015 sonrası sürdürülebilir kalkınma gündeminin ilk büyük anlaşmasıdır. Afet riskini ve can, geçim ve sağlık kayıplarını önemli ölçüde azaltmayı amaçlar. Sendai Çerçevesi afet risklerinin yönetirken insanları ve onların mal, sağlık, geçim kaynakları ve üretim varlıklarını, kültür ve çevre varlıklarını korumayı ve aynı zamanda, kalkınma hakkı da dahil olmak üzere, tüm insan haklarının tanınması ve korunmasını hedeflemektedir.

Sendai Çerçevesi'nin Kapsamı Nedir?

Mevcut çerçeve (Sendai Çerçevesi), doğal veya insan kaynaklı tehlikelerin yanı sıra çevresel, teknolojik, biyolojik tehlike ve risklerin sebep olduğu küçük ölçekli, büyük ölçekli, sık ve seyrek, ani başlangıçlı ve yavaş başlangıçlı afet risklerine de uygulanacaktır. Bu çerçeve her düzeyde afet riskinin çoklu tehlike yönetimine rehberlik etmeyi amaçlamaktadır.

Sendai Çerçevesi'nin genel amacı; tehlikelere maruz kalmayı ve afete karşı kırılganlığı önleyen ve azaltan, müdahale ve kurtarma için hazırlığı artıran ve böylece dayanıklılığı güçlendiren bütüncül ve kapsayıcı ekonomik, yapısal, yasal, sosyal, kültürel, eğitimsel, çevresel, teknolojik, sağlık, politik ve kurumsal önlemlerin uygulanması yoluyla, mevcut afet riskini azaltmak ve yeni afet risklerinin oluşmasının önlemek ve böylece afete karşı direnci arttırmaktır.

Sendai Çerçevesi, afet riskini ve kayıplarını azaltma konusunda katedilen yolu ölçmek için 7 stratejik hedef ve 38 gösterge belirlemiştir. Bu göstergeler, Sendai Çerçevesi'nin, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Paris İklim Anlaşması ile uyumlu olarak uygulanabilmesine olanak sağlamaktadır.

Ulaşılmak İstenen Sonuçlar

Afet riskinin ve bununla birlikte kişilerin, işletmelerin, toplulukların ve ülkelerin; yaşamları, geçim kaynakları ve sağlıkları ile ekonomik, fiziksel, sosyal, kültürel ve çevresel varlıklarındaki kayıpların önemli ölçüde azaltılması.

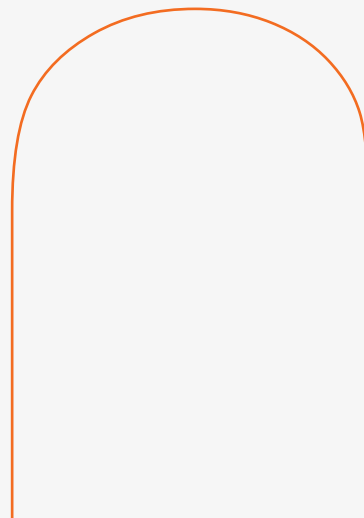
Hedefler

- 2030 yılına kadar küresel seviyede afet kaynaklı ölümleri önemli ölçüde azaltmak, bu doğrultuda 2005-2015 yıllarına kıyasla, 2020-2030 yılları arasında 100,000 nüfus başına düşen küresel ortalama ölüm oranını düşürmek;
- 2030 yılına kadar küresel seviyede afet kaynaklı etkilenen insan sayısını önemli ölçüde azaltmak, bu doğrultuda 2005-2015 yıllarına

kıyasla, 2020-2030 yılları arasında 100,000 nüfus başına düşen küresel ortalama etkilenen insan sayısını düşürmek;

- 2030 yılına kadar küresel düzeyde gayri safi yurtiçi hasıla bakımından afet kaynaklı doğrudan ekonomik kaybı azaltmak,
- Sağlık ve eğitim tesisleri dahil olmak üzere kritik altyapı ve temel hizmetlerin aksamasına neden olan afet hasarını önemli ölçüde azaltmak bu doğrultuda 2030 yılına kadar dirençlerini güçlendirmek,
- 2020 yılına kadar ulusal ve yerel afet risk azaltma stratejilerine sahip ülke sayısını önemli ölçüde arttırmak,
- 2030 yılına kadar bu çerçevenin uygulanmasına yönelik ulusal eylemlerini tamamlayabilmeleri için yeterli ve sürdürülebilir destek yoluyla gelişmekte olan ülkelerle uluslararası iş birliğini önemli ölçüde ilerletmek,
- Çoklu tehlike erken uyarı sistemlerinin, afet risk bilgisi ve değerlendirmelerinin kullanılabilirliğini ve bunlara erişimi 2030 yılına kadar önemli ölçüde arttırmak.

Tüm bu hedefler ve öncelikler insan hakları izlemede sivil toplum örgütleri açısından önemli standartlar belirlemektedir. Bu hedef ve eylem önceliklere dayalı olarak afete hazırlık ve önceleme süreçleri izlenebilir. Afet risk azaltma yaklaşımı eşitsizlikleri dikkate alan politikalar belirlemeyi ve kırılganlıkları tespit edecek yöntemler geliştirmeyi şart koşmaktadır. Bu durum engellik, yaşlılık, toplumsal cinsiyet, yoksulluk gibi etkileri dikkate almayı gerektirmektedir.

Eylem Öncelikleri

Devletler tarafından sektörler içinde ve genelinde aşağıdaki 4 öncelikli alanda, yerel, ulusal, bölgesel ve küresel seviyelerde odaklanmış eyleme ihtiyaç vardır.

Bu öncelikler aşağıdaki gibidir:

— Öncelik 1: Afet Riskini Anlamak

Afet Risk Yönetimi, afet riskinin kırılganlık, kapasite koşulları, insanların ve varlıkların maruz kalma durumları, tehlikelerin özellikleri ve çevre gibi bütün boyutlarıyla birlikte değerlendirildiği bir afet risk anlayışına dayanmalıdır.

— Öncelik 2: Afet Riskini Yönetebilmek için Afet Risk Yönetişiminin Güçlendirilmesi

Ulusal, bölgesel ve küresel düzeylerde afet risk yönetişiminin, tüm sektörlerde afet risk azaltmasının yönetilmesi ile rolleri ve sorumlulukları tanımlayarak kamu ve özel sektöre eyleme geçme ve afet riskini ele alma konusunda rehberlik eden, onları cesaretlendiren ve teşvik eden ulusal-yerel yasa, yönetmelik ve kamu politikalarından oluşan çerçevelerine uyulmasının sağlanmasında hayati önem taşır.

- **Öncelik 3: Direnç (*arttırmak*) İçin Afet Risk Azaltmaya Yatırım Yapmak**
Afet riskinin önlenmesi ve yapısal/yapısal olmayan önlemler yoluyla azaltılmasına yönelik kamu ve özel sektör yatırımları, kişilerin, toplulukların, ülkelerin ve bunların malvarlıklarının yanı sıra çevrenin ekonomik, sosyal, sağlık ve kültürel direncini arttırmak için gereklidir. Bu yatırımlar yenilik, büyüme ve yeni iş alanları açmanın belirleyicileri olabilir. Bu tür önlemler uygun maliyetlidir ve hayat kurtarmak, kayıpları önlemek ve azaltmak ve etkili bir kurtarma ve rehabilitasyon için etkili araçlardır.
- **Öncelik 4: Etkili Müdahale İçin Afete Hazırlığın Arttırılması ve “Daha İyi İnşa Etmek” İlkesiyle İyileştirme, Rehabilitasyon ve Yeniden Yapılandırma Deneyimler, daha etkili müdahale için afete hazırlığın arttırılması ve etkili kurtarma için ise kapasitelerin mevcut olduğundan emin olmak gerektiğini göstermektedir. Afetler ayrıca afet öncesinde hazırlanması gereken kurtarma, rehabilitasyon ve yeniden yapılandırma aşamalarının, afet risk azaltma yöntemleriyle birleştirilerek “Daha İyi İnşa Etmek” için bir fırsat olduğunu da göstermiştir.**

Sendai Çerçevesi'nin Rehber İlkeleri Nelerdir?

- a. Her Devlet afet riskinin oluşmasını önlemek ve riski azaltmak konusunda birincil sorumluluğa sahiptir.
- b. Merkezi yönetim ile ulusal otoriteler, sektörler ve paydaşlar arasında ulusal koşullara uygun olarak sorumluluk paylaşımı.
- c. Kalkınma hakkı da dahil olmak üzere kişilerin tüm insan haklarını koruyup teşvik ederken kişilerin ve malvarlıklarının da korunması.
- d. Tüm toplumun katılımı.
- e. Devletin yasama ve yürütme yetkisine sahip tüm kurumlarının ulusal ve yerel düzeyde tam katılımının sağlanması.

- f. Yerel yönetim ve toplulukların uygun olduğu ölçüde kaynaklar, teşvikler ve karar alma sorumlulukları yoluyla güçlendirilmesi.
- g. Çoklu tehlike yaklaşımını kullanırken riskler hakkında kapsayıcı ve bilgi sahibi olarak karar vermek.
- h. Farklı sektörlerde afet risk azaltma ve sürdürülebilir kalkınma politikaları, planları, uygulamaları ve mekanizmalarının tutarlılığı.
- i. Riski azaltmak için önlemler belirlenirken afet risklerinin yerel ve spesifik karakterlerinin hesaplanması.
- j. Öncelikle afet sonrası müdahale ve kurtarma yerine yatırım yoluyla altta yatan risk belirleyicilerini ele almak daha az maliyetlidir.
- k. Yeni afet riskini önlemek ve mevcut risklerin azaltılması için “Daha İyi İnşa Etmek”.
- l. Küresel ortaklığın ve uluslararası iş birliğinin niteliksel olarak etkili, anlamlı ve güçlü olması.
- m. Gelişmiş ülkelerden ve paydaşlardan geliştirmekte olan ülkelere, onlar tarafından belirlenen ihtiyaç ve önceliklere göre şekillenecek destek yapılması.

İnsan hakları izleme açısından (c) maddesinde belirlenen ilkeyi biraz daha açmak faydalı olacaktır. **Kalkınma hakkı**, devletlerin ekonomik olarak gelişmesine dair bir kavrammış gibi düşünülmektedir ancak kalkınma hakkının hem insan hakları hem de afet risk azaltma boyutu vardır.

BM Kalkınma Hakkı Bildirgesi, 1986 yılında kabul edilmiştir ve kalkınma hakkını “Her insanın ve tüm halkların, tüm insan haklarının ve temel özgürlüklerin tam olarak gerçekleştirilebileceği ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi kalkınmaya katılma, katkıda bulunma ve bundan yararlanma hakkına sahip olduğu, devredilemez bir insan hakkı” olarak tanımlar. Bildirgeye göre “insan”, kalkınmanın temel öznesi, katılımcısı ve yararlanıcısıdır. Kalkınma, “tüm insan haklarının ve temel özgürlüklerin tam olarak gerçekleştirilebileceği” bir şekilde yürütülmelidir ve kalkınmanın “faydalarının adil bir şekilde dağıtılması” gerekir. Afet risk azaltma

açısından durumu değerlendirdiğimizde afetlerin kalkınma hakkı önünde en büyük engel olduğunu söyleyebiliriz.

Afet riskinin azaltılmaması, kişilerin refah içinde yaşamalarının ve kalkınma hakkında faydalanmasının önünde en büyük engeldir. Sivil toplum kuruluşlarının insan hakları izleme çalışmalarında bu boyutu da değerlendirmeleri mümkündür.

Sendai Çerçevesi Neden Önemlidir?

Sendai Çerçevesi diğer uluslararası sözleşmeler ve kabul edilen belgelerle yakından bağlantılıdır. Bu sözleşmeler arasında Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Paris İklim Anlaşması da bulunmaktadır. Çerçeve, sürdürülebilir kalkınmanın merkezi bir bileşeni olarak afet riskinin azaltılmasını teşvik etmeyi ve daha geniş hedeflere ulaşılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Risk, verdiğimiz kararlardan etkilenir. İklim değişikliğinden kötü kentsel planlamaya kadar, afet riskini azaltmak için risk faktörlerini anlamak ve ele almak kritik önem taşımaktadır. Afet riskinin azaltılmadığı durumda mal ve can kayıpları, yoksulluk, eşitsizlik ve insan hakları ihlallerinin önüne geçilemeyeceği açıktır. Sendai Çerçevesi, işte bu noktada önemli bir işleve sahiptir. Bu risklerin azaltılmasına dair stratejik çerçeve, hedefler, eylemler ve göstergeler Sendai Çerçevesi ile belirlenmiş durumdadır.

Sivil toplum kuruluşları kendi çalıştıkları alanla bağlantılı olarak afet risk belirleyicilerini tespit edebilirler ve bu belirleyicilere bağlı olarak afet riskinin artması nedeniyle insan hakları izleme çalışmaları yapabilirler.

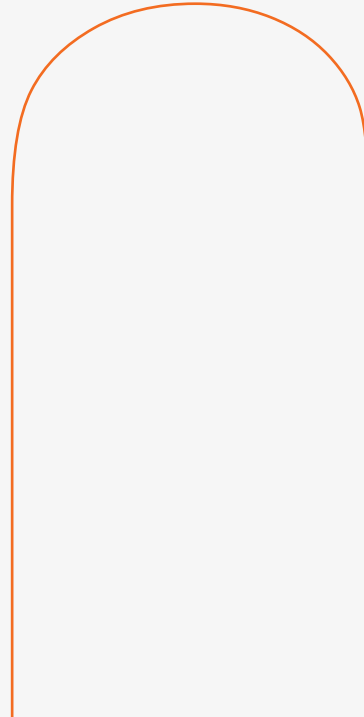
BM Afet Risk Azaltma Ofisine göre afet risk belirleyicileri (*risk drivers*) aşağıdaki gibidir:

- İklim değişikliği
- Çevresel bozulma

- Küreselleşmiş ekonomik kalkınma
- Yoksulluk ve eşitsizlik
- Kötü planlanmış kentsel gelişim
- Zayıf yönetim

Bu risklerin artması halinde afetlerin olma olasılığı artar ve insan hakları ihlalleriyle karşılaşırız. Afetler özellikle en yoksul ve en dışlanmış insanları etkilerken, aynı zamanda kırılganlıkları ve sosyal eşitsizlikleri artırmaktadır. Afetlerde ölüm riski, gelir düzeyi ve risk yönetişiminin kalitesi ile yakından ilişkilidir.

Bir örnek vermek gerekirse; mevcut kentsel planlama ve kentsel gelişim, yatırım kararlarında afet riskinin nadiren dikkate almaktadır. Bu nedenle afetlere karşı kırılganlığı artıran çok sayıda özelliği bulunmaktadır. Zayıf düzenlemeler, örneğin bina yönetmeliklerinin, planlama izinlerinin ve düzenleyici yatırımların uygulanmaması riskin inşaat şirketlerinden binalarda yaşayanlara aktarılmasına izin vermektedir. Tipik olarak yoksulluk içinde yaşayan en savunmasız gruplar, güvenli olmayan yerlere yerleşme ve ev inşa etme eğilimindedir ve yeterli altyapı ve kritik hizmetler sağlanmamaktadır. Kent yoksulları, şehirlerdeki konumları ve güvenilir temel hizmetlerin eksikliği nedeniyle iklim değişikliği ve doğal tehlikelere karşı özellikle kırılgandır. Afete karşı direncin geliştirilmemesi ve buna dair insan hakları yükümlülükleri birlikte değerlendirilerek insan hakları izleme çalışmaları yapılabilir.

Sendai Çerçevesi afet riskinin altında yatan nedenlerin ele alınmasının önemini kabul etmektedir. Yoksulluk, eşitsizlik, kentleşme, iklim değişikliği ve çevresel bozulma gibi temel nedenlerle mücadele kilit öneme sahiptir. Çerçeve ayrıca sürdürülebilir kalkınmanın teşvik edilmesi ve afet riskinin azaltılmasının tüm sektörlerle ve politikalara entegre edilmesi ihtiyacını vurgulamaktadır. Çerçeve, toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesinin ve afetlerden genellikle orantısız bir şekilde etkilenen kadınların, çocukların ve kırılgan grupların güçlendirilmesinin önemini kabul etmektedir. Sendai Çerçevesi, afet risk azaltma konusunu diğer insan hakları alanlarıyla ilişkilendirmekte ve kesişimsel insan hakları çalışmalarına imkân sağlamaktadır.

Bu bilgi notumuzda Sendai Risk Azaltma Çerçevesi ve Çerçeve'nin nasıl kullanılabileceği konusunda ayrıntılı bilgi verdik. Daha detaylı okuma yapmak isterseniz aşağıdaki okuma listemize bakabilirsiniz. Bilgi notu serimiz Sendai Çerçevesi'nin ara dönem gözden geçirmesinin yapıldığı **Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi Üst Düzey Toplantısı** ile devam edecek. Hem toplantının amacını hem de toplantı neticesinde kabul edilen bildirgeyi detaylı olarak inceleyeceğiz.

Ek okuma için:

- Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi
https://uclg-mewa.org/uploads/file/748e86d91ae4409e9188794ddb6c004d/Sendai_TR.pdf
- United Nations Declaration on the Right to Development
https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Development/RTD_booklet_en.pdf
- Understanding disaster risk: Risk drivers
<https://www.preventionweb.net/understanding-disaster-risk/risk-drivers>

*Afetlerin yarattığı ve yaratacağı eşitsizliklere dikkat çekmek amacıyla **13 Ekim Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü**'nün bu yılki teması "**Dirençli Bir Gelecek İçin Eşitsizlikle Mücadele**" olarak belirlenmiştir. Vakfımız, Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi 'nin Afet Risk Azaltma Gününe ilişkin kampanyasını desteklemektedir. 13 Ekim Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü ve kampanya hakkında detaylı bilgi almak ve katılmak isterseniz: <https://hudoto.com/uploads/0/1694779451.pdf>*

BİLGİ NOTU 4

SENDAİ AFET RİSK AZALTMA ÇERÇEVESİ ÜST DÜZEY TOPLANTISI

#HerkesİçinDirenç
#BreakTheCycle
#DDRDay #AfetRiskAzaltmaGünü

ÖNSÖZ

Afet risk azaltma kavramı, stratejik belgeler ve uluslararası mekanizmaları insan hakları izleme boyutuyla incelediğimiz bilgi notu serimiz, önemli bir toplantı ve sonuçlarına dair bilgilendirmeye devam ediyor.

2015-2030 Sendai Afet Risk Azaltma (ARA) Çerçevesi'nin uygulanmasının Ara Dönem Değerlendirmesine ilişkin Genel Kurul Üst Düzey Toplantısı 18-19 Mayıs 2023 tarihleri arasında New York'taki Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'nde gerçekleştirildi. Toplantıya AB Etkiniz Programı desteğiyle biz de katıldık ve toplantı gündemini takip ettik.

Bu toplantıya katılmamız, BM Afet Risk Azaltma Ofisi Paydaş Mekanizması üyesi olmamız sayesinde oldu¹ ve toplantı öncesinde toplantının gündemine dair bir bilgi notu çevirerek yayınladık.² Bu toplantıya katılmamız afet risk azaltmanın Birleşmiş Milletler çatısı altındaki önemini ve insan hakları izlemeyle olan ilişkisini daha iyi anlamamıza ve bu alanı önceliklendirerek çalışmamıza yardımcı oldu. Sizlere bu bilgi notunda aktaracaklarımızın hem bilgi hem de yaşadığımız deneyime dair olmasından dolayı çok mutluyuz.

Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi Üst Düzey Toplantısı üye devletlerin, Birleşmiş Milletler kuruluşlarının ve paydaşların katılımıyla gerçekleştirilmiştir ve ayrıntılı toplantı gündemi ve kararlarla ilişkin ayrıntılı bilgiye <https://sendaiframework-mtr.undrr.org> web sitesi üzerinden ulaşmak mümkündür.

Üst Düzey Toplantı üye devletler, Birleşmiş Milletler sistemi ortakları ve diğer paydaşlar için;

- Ara Dönem Gözden Geçirme bulguları ve tavsiyeleri üzerinde düşünmek, 2015'ten bu yana ortaya çıkan sorunları incelemek, bağlam değişikliklerini ve riskin sistemik doğasını daha etkili bir şekilde ele almak,
- Sendai Çerçevesi, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi, Paris Anlaşması ve diğer anlaşmalar, çerçeveler ve sözleşmelerin sonuçlarını ve hedeflerini gerçekleştirmek için yol haritası düzeltmelerini ve yeni girişimleri belirlemek için bir platform işlevi görmek, üzere planlanmıştır.

1 Bilgi Notu II'de paydaş mekanizmasına nasıl üye olunacağını ayrıntılı olarak açıklamıştık. Paydaş Mekanizması hakkında ayrıntılı bilgi için: <https://cc.preventionweb.net/stakeholders-engagement>

2 <https://hudoto.com/yazilar/sendai-afet-risk-azaltma-ercevesi-ust-duzey-toplantisi>

Toplantı öncesinde 2015-2030 Sendai Afet Risklerinin Azaltılması Çerçevesi'nin uygulanmasına ilişkin ara dönem değerlendirmesi yapılmış, bulgu ve tavsiyeler bir rapor <https://sendaiframework-mtr.undrr.org/publication/report-main-findings-and-recommendations-midterm-review-implementation-sandai-framework> halinde yayınlanmıştır. 2015 yılında yürürlüğe giren Sendai Çerçevesi 2030 yılına kadar yürürlükte kalacaktır ve gelinen noktada hedeflere ulaşıp ulaşılamadığı açısından bir ara değerlendirme yapılması amaçlanmıştır.

Afet riskinin ve kayıplarının önemli ölçüde azaltılması, yeni afet risklerinin önlenmesi ve mevcut afet risklerinin azaltılması konusunda 2015 yılından bu yana kaydedilen ilerlemeyi ve karşılaşılan zorlukları inceleyen ara dönem değerlendirmesi, riskle olan ilişkinin yeniden incelenmesini ve düzeltilmesini sağlamak amacıyla sektörleri, disiplinleri, coğrafyaları ve ölçekleri kapsayan karar alma, yatırım ve davranış biçimlerine risk azaltmayı entegre etme gerekliliğini vurgulamaktadır.

Sendai Çerçevesi'nin ara dönem raporunda insan hakları izleme açısından dikkat çeken bir tespit afet risk azaltmadaki eşitsizlik ve ayrımcılığa dairdir. Sendai Çerçevesi'nin izlenmesinde cinsiyet, yaş ve engellilik durumlarına göre ayrıştırılmış veri raporlayan çok az sayıda ülke olduğu belirtilmiş ve veri toplama ve analizinde eksikliklerin olduğu vurgulanmıştır. Türkiye, ayrıştırılmış veri toplamayan ülkeler arasındadır.

Raporda, verinin toplanmamasının eşitsizlikleri ve insan hakları ihlallerini nasıl görünmez kıldığına dair açık bir vurgu mevcuttur: “Afet riskini daha iyi anlamaya yönelik çabalar giderek adalet, sosyal uyum ve insan hakları konularını da kapsamaktadır. Sendai Çerçevesi yol gösterici ilkeleriyle tutarlı olarak, afet riskinin azaltılmasına yönelik hak temelli yaklaşımların ulusal veya uluslararası düzeylerde işlevsel hale getirilmesine yönelik çabalar devam etmektedir. Kamu güveni ve sosyal açıdan kırılgan grupların kamu katılımı ve “tüm toplum” yaklaşımı gerekli görülmektedir. Kadınlar, yaşlılar, engelliler ve çocuklarla ilgili önemli veri eksiklikleriyle birlikte, veri toplama da dahil olmak üzere katılımı ilgili

zorluklar devam etmektedir. Bu tür veriler olmadan “sorunlar görünmez kalmakta ve dolayısıyla politika çerçevesinde çözülememektedir”.

Rapor, Kadının Statüsü Komisyonu 66. Oturumu Uzlaşmış Sonuçlarına³ atıfta bulunarak afet riskinin azaltılması için “cinsiyet, yaş ve engellilik durumu da dahil olmak üzere ayrıştırılmış verilerin açık bir şekilde paylaşılması ve yaygınlaştırılmasına dayanan kapsayıcı risk-bilgilendirmeli karar alma” gerektirdiğinin altını çizmiştir. Bu nedenle rapor bulgularına göre “Kadınların, kız çocuklarının ve engellilerin katılımını ve liderliğini teşvik eden veri üretimi ve risk değerlendirmesi bir önceliklidir.” “Üye Devletler, afet risk verilerinin toplanması ve analiz edilmesinden ve risk bilgilerinin geliştirilmesinden sorumlu kurumların yetkilerine toplumsal cinsiyet ve engellilikle ilgili hususları entegre etmelidir.”

Toplantının sonunda üye devletler bir **Siyasi Bildirge** kabul etmişlerdir. (A/77/L.70) <https://sendaiframework-mtr.undrr.org/media/88232/download?startDownload=true>

Bu bildirmede Devlet ve Hükümet Başkanları, Bakanlar ve Üst Düzey Temsilciler Sendai Çerçevesi'nin tam olarak uygulanması konusundaki kararlılıklarını teyit etmekte ve afet riski ile can, geçim ve sağlık kayıplarının önemli ölçüde azaltılması çağrısını yinelemektedir.

Sendai Çerçevesi'nin uygulanmasının olumlu sonuçlar verdiğini kabul etmekle birlikte, Bildirge, uygulama hızının yeterli ve eşit olmadığına dair derin endişelerini dile getirmekte ve afet verilerine, risk bilgisine, teknolojiye ve finansmana erişimin yetersiz olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, özellikle kırılgan ülkeler için sürdürülebilir kalkınma amaçlarının gerçekleştirilmesine yönelik ilerlemeyi baltalayan ve ekonomik kayıpların arttığına dikkat çeken afetlerin artan sıklığı ve yoğunluğu, sayısı ve ölçeği ile yıkıcı etkileri konusunda derin endişelerini dile getirmektedir.

Bildirge, afetlerin ve etkilerinin yönetilmesinden afet riskinin azaltılması ve önlenmesine geçilmesi gerektiğinin altını çizerek, ARA'nın ele alınması ve

3 <https://hudoto.com/yazilar/bm-kadinin-statusu-komisyonu-66oturumu-uzlasilmis-sonuclar-cevirisi>

dayanıklılığın yenilenmiş bir aciliyetle inşa edilmesi taahhüdünü teyit etmektedir.

Bildirge ayrıca Sendai Çerçevesi, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ve iklim değişikliğine ilişkin Paris Anlaşması'nın uygulanması arasındaki bağı ve birlikteliği vurgulamaktadır ve sürdürülebilir kalkınmaya risk odaklı bir yaklaşım için Sendai Çerçevesi'nin uygulanmasının aciliyetini yeniden teyit etmektedir.

Bildirge dört öncelik içermektedir:

- Afet riskini anlamak;
- Afet riskini yönetmek için afet riski yönetişiminin güçlendirilmesi

- Direnç için ARA'ya yatırım yapmak; ve
- Etkili müdahale için afete hazırlığın artırılması ve iyileştirme, rehabilitasyon ve yeniden yapılanmada “daha iyisini inşa etmek”.

Afet riskinin anlaşılması konusunda Bildirge, kapsayıcı çok sektörlü ARA politikalarının geliştirilmesinin önündeki engeller olarak **afet kayıp ve risk verilerinin toplanmasındaki eksikliklerin altını çizmekte** ve diğerlerinin yanı sıra aşağıdaki hususlara yönelik güçlendirilmiş çabaları vurgulamaktadır.

- Tüm sektörlerde çoklu tehlike risk verilerinin kalitesinin ve bunlara erişimin artırılması
- Risk yaratma ve zarar görebilirliğin temel etkenlerini değerlendirmek
- Afet riskinin daha iyi anlaşılmasını ve bilinmesini teşvik etmek; ve
- Yeni, ortaya çıkan ve gelecekteki afet risklerine ilişkin farkındalığı ve anlayışı güçlendirmek.

Birdiğer devletleri aşağıdaki eylemleri gerçekleştirmeye davet etmektedir:

- Tehlikeler, afet olayları ve bunların etkilerine ilişkin verilerin toplanması ve analizinin güçlendirilmesi ve sistemik risk, basamaklı etkiler, bileşik tehlikeler ve çoklu risk etmenlerinin izlenmesi;
- Yeterli, sürdürülebilir ve zamanında uygulama araçlarının temin edilmesini sağlamak;
- **Afet riski verilerini ve analizlerini paylaşmak için ulusal mekanizmaları geliştirmek ve bunların erişilebilir, birlikte çalışabilir ve kolay anlaşılabilir formatlarda mevcut olmasını sağlamak;**

- **Gelir, toplumsal cinsiyet, yaş ve engellilik durumuna göre ayrıştırılmış verilerin toplanması ve yorumlanmasını geliştirmek;**
- **Geleneksel, yerli ve yerel bilgi ve uygulamaların kullanılmasını sağlamak;**
- **Afet önleme, dayanıklılık, sorumlu vatandaşlık ve afet riski eğitimi kültürünün teşvik edilmesine yönelik çabaların artırılması.**

Bu tespitler sivil toplum örgütleri açısından oldukça önemlidir. Veri toplanması ve analizinin afet risklerine karşı kırılabilirliğin ve hak ihlallerinin tespitinde ve eşitsizliği giderici politikaların yapılmasında çok önemli bir işlevi vardır. Bu nedenle insan hakları izleme açısından ayrıştırılmış verinin tutulmasını ve açıklanmasını talep etmek zorunludur.

Vakfımız Kastamonu Bozkurt ilçesinde gerçekleşen sel felaketine dair verilere ulaşmaya çalışmış ve Türkiye’de afetlerle ilgili idare tarafından ayrıştırılmış veri tutulmadığını tespit etmiştir.⁴ Bu konuda Kamu Denetçiliği Kurumu’na yaptığı başvuru ise sonuçsuz kalmıştır. Konunun insan hakları izleme açısından önemi nedeniyle afetlerde ayrıştırılmış veri toplanması ve bu verinin açıklanmasına dair sivil toplum örgütleri tarafından çalışma yapılması gereklidir.

Afet riski yönetişiminin güçlendirilmesi konusunda Bildirge, her devletin afet riskini önleme ve azaltma konusunda birincil sorumluluğa sahip olduğunu teyit etmekte ve **tüm toplumun ARA planlamasına dahil edilmesinin önemini yinelemektedir.** Ayrıca afet ve sağlık risk yönetimi sistemleri arasında koordinasyon, tutarlılık ve entegrasyonun geliştirilmesi ihtiyacını da vurgulamaktadır.

Bildirge bu kapsamda devletlere şu çağrıda bulunmaktadır:

- Ulusal çoklu tehlike risk yönetişimini güçlendirmek;
- Tüm yerel yönetimlerin ara stratejilerine sahip olmalarını desteklemek ve mümkün kılmak

- Afet riski yönetişiminin yasal ve düzenleyici çerçevelerle desteklenmesini sağlamak;
- **ARA ile ilgili tüm süreçlere ve ARA politikalarının, planlarının ve programlarının tasarımına ve uygulanmasına tam, eşit, anlamlı ve kapsayıcı katılımı teşvik etmek;**
- **ARA’yı diğer ilgili politika alanlarının uygulanmasında anaakımlaştırmak;**
- **Afetler bağlamında yerinden edilme riskini azaltan ara politikalarını, stratejilerini ve eylemlerini teşvik etmek;**
- **Her düzeyde ARA için diğer yaklaşımların yanı sıra doğa tabanlı ve ekosistem temelli yaklaşımları teşvik etmek;** Küresel, bölgesel ve alt-bölgesel kuruluşlarla iş birliğini ilerletme ve ARA için karşılıklı olarak mutabık kalınan şartlarda bilgi ve teknoloji aktarma çalışmalarını yoğunlaştırmak.

Sivil toplum örgütlerinin afet risk azaltma konusunda karar alma süreçlerine etkin ve eşit biçimde katılımı için girişimlerde bulunulmalıdır. Afet politikalarına ve verilere dair bilgi edinme, kararlara katılım ve adalete erişim bir bütün olarak düşünülmelidir.

Çevre ve doğa koruma alanında çalışan örgütlerin yaptıkları çalışmaların afet risk azaltma boyutuyla birlikte ele alınması ve karar alma, kararlara katılım süreçlerinde hem Bildirge kararlarından hem de Sendai Çerçevesinden yararlanmaları mümkündür. Doğa tabanlı ve ekosistem temelli çalışmaların afet risk azaltma niteliği göz önünde bulundurulmalıdır.

Bildirge, etkili müdahale için afete hazırlığın artırılması ve iyileşme, rehabilitasyon ve yeniden yapılanmada **“Daha İyisini İnşa Etmek” ilkelerinin sistematik olarak uygulanmadığını ve çoklu tehlike erken uyarı sistemlerinin kapsamının ve bunlara erişilebilirliğin yetersiz kaldığını vurgulamaktadır.** İnsan merkezli, çok tehlikeli ve çok sektörlü tahmin ve erken uyarı sistemlerine

⁴ <https://hudoto.com/yazilar/afetler-ve-idarenin-veri-konusundaki-yukumlulukleri-kastamonu-bozkurt-ilcesi-ornegi-1>

yatırım yapmak, geliştirmek, sürdürmek ve güçlendirmek için daha fazlasına ihtiyaç olduğunu kabul etmektedir.

Bildirge devletlere konuyla ilgili şu çağrıda bulunmaktadır:

- Ulusal ve yerel afet müdahale, iyileştirme ve rehabilitasyon planlarının hazırlanması, gözden geçirilmesi ve uygulanması;
- **Afet risk yönetiminin afet sonrası iyileştirme, rehabilitasyon ve yeniden inşa süreçlerine dahil edilmesini sağlamak;**
- Etkili yerel, ulusal ve bölgesel çoklu tehlike erken uyarı mekanizmalarının daha da geliştirilmesini ve bunlara yatırım yapılmasını teşvik etmek;
- ARA stratejilerinde her düzeyde iyi yönetim ve hesap verebilirliğin güçlendirilmesi;
- **Her düzeyde risk izleme, etkiye dayalı tahmin ve erken uyarı iletişiminin güçlendirilmesi;**
- Sınır aşan risk ve afetler konusunda alt-bölgesel, bölgesel ve küresel iş birliğini güçlendirmek;
- Uzun süreli insani krizlerden ve acil durumlardan etkilenen ülkelerin afetlerin etkilerine karşı en savunmasız ülkeler arasında olduğunu kabul etmek; ve
- İhtiyaç duyan tüm insanlara psikososyal destek ve ruh sağlığı hizmetleri sağlamak için iyileştirme programlarını geliştirmek.

Deprem sonrası yeniden inşa süreçlerine afet risk yönetimi açısından bakmak ve yeni afet risklerinden kaçınmak için erken uyarı sistemleri geliştirilmesini talep etmek zorunludur. Sendai Çerçevesinin temel amacı, yeni afet riskleri yaratmaktan kaçınmak ve mevcut riskleri azaltmaktır. Ancak bu mümkün olmadığı takdirde **insan odaklı erken uyarı sistemleri ve uygun hazırlık ile insanlara, insanların malvarlıklarına ve geçim kaynaklarına en az zararla risklerin atlatılmasını sağlamayı hedeflemektedir.** Bir erken uyarı sisteminin yaklaşan tehlikeyi doğru bir şekilde belirlemesi yeterli değildir. Erken uyarı sistemi ayrıca, risk altındaki toplulukların ve sektörlerin erken

uyarını almasını, anlamasını ve de en önemlisi bu uyarıya göre hareket etmesini sağlamalıdır. Erken uyarı, erken eylemi tetiklemelidir. Afet meydana geldiğinde, engelli bireyler, kadınlar, çocuklar, yaşlılar, yoksullar, diğer dilleri konuşan bireyler ile uzak bölgelerde yaşayan bireyler orantısız olarak zarar görmektedirler. Bu nedenle insan hakları izleme çalışmaları açısından erken uyarı sistemlerinin durumu ve biçimi önemli bir alan olarak önümüzde durmaktadır.

Bildirge aynı zamanda Sendai Çerçevesi'nin uygulanması için bir **toplumsal cinsiyet eylem planının** geliştirilmesine yönelik çalışmaların devam ettiğini belirtmekte ve BM sisteminin ilgili kuruluşlarını, teknik destek de dahil olmak üzere Sendai Çerçevesi'nin uygulanmasına yönelik desteği arttırmaya çağırılmaktadır. Toplumsal Cinsiyet Eylem Planına dair detaylı açıklamalar bir sonraki bilgi notumuzda yer alacaktır.

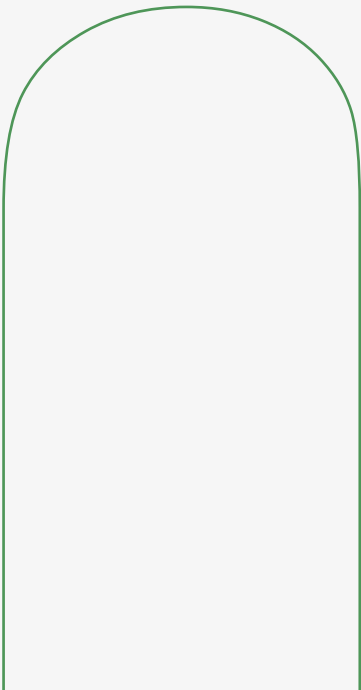
Toplantı kararlarının ve devletlerin oybirliği ile kabul edilmiş bulunan bildirge kararlarının karar alma ve kararlara katılım süreçlerinde kullanılması ve insan hakları izleme çalışmalarında kullanılması mümkündür. İnsan hakları çalışmalarının en önemli boyutunun izleme, veri toplama, analiz ve raporlama olduğu düşünüldüğünde afet risk azaltma kapsamında kesişimsel çalışmanın ve verilerin önemi daha rahat anlaşılacaktır.

Bir sonraki bilgi notumuzun konusu Türkiye'de Afet Risk Azaltma Politikaları ve Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü olacak. Şimdiye kadar sunduğumuz tüm bilgileri ulusal ölçekte değerlendireceğiz ve sivil toplum örgütleri olarak bu bilgileri nasıl kullanabileceğimizi tartışacağız.

Ek okuma için:

- The Report of the Main findings and recommendations of the Midterm Review of the implementation of the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030
<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/764/26/PDF/N2276426.pdf?OpenElement>
- BM Kadının Statüsü Komisyonu 66.Oturumu Uzlaşmış Sonuçlar Çevirisi
<https://hudoto.com/yazilar/bm-kadinin-statusu-komisyonu-66oturumu-uzlasilmis-sonuclar-cevirisi>
- Afetler ve İdarenin Veri Konusundaki Yükümlülükleri: Kastamonu Bozkurt İlçesi Örneği
<https://hudoto.com/yazilar/afetler-ve-idarenin-veri-konusundaki-yukumlulukleri-kastamonu-bozkurt-ilcesi-ornegi-1>

Afetlerin yarattığı ve yaratacağı eşitsizliklere dikkat çekmek amacıyla **13 Ekim Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü**'nün bu yılki teması "**Dirençli Bir Gelecek İçin Eşitsizlikle Mücadele**" olarak belirlenmiştir. Vakfımız, Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi 'nin Afet Risk Azaltma Gününe ilişkin kampanyasını desteklemektedir. 13 Ekim Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü ve kampanya hakkında detaylı bilgi almak ve katılmak isterseniz: <https://hudoto.com/uploads/O/1694779451.pdf>

BİLGİ NOTU 5

TÜRKİYE'DE AFET RİSK AZALTMA POLİTİKALARI VE SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN ROLÜ

#HerkesÇinDirenç
#BreakTheCycle
#DDRDay #AfetRiskAzaltmaGünü

ÖNSÖZ

Sendai Risk Azaltma Çerçevesi afet risk azaltma konusunda en önemli uluslararası belgedir. Türkiye, 2015 tarihinde 187 ülkeyle birlikte uluslararası bir bildirgeyle Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesini (2015-2030) kabul etmiştir. Bu kabulle birlikte afet risk azaltmaya ilişkin Sendai Çerçevesinde belirlenmiş hedefleri, ülke sınırları içerisinde de hedef haline getirmeyi taahhüt etmiştir.

Türkiye, Sendai Çerçevesi'nin kabulü ardından ilk olarak 2017 yılında Sendai Çerçevesi Veri Hazırlığı İnceleme Raporu (Ön Rapor) sunmuştur. https://www.preventionweb.net/files/54298_turkeytur.pdf Rapor, tutulan verilerin durumuna dair tespit niteliğindedir. Raporda Türkiye afetlerle ilgili olarak yaş, cinsiyet, gelir düzeyi veya engelliliğe göre ayrıştırılmış veri tutmadığını bildirmiştir.

2023 yılında gerçekleşen Sendai Çerçevesi Ara Dönem Gözden Geçirme Toplantısı öncesinde ülkelerden ara raporlar hazırlamaları istenmiştir. Sendai Çerçevesinin Uygulanmasının Ara Dönem Gözden Geçirmesi'nin genel amacı, Sendai Çerçevesinin bugüne kadarki uygulamasını değerlendirmek, afet riskinin önlenmesi ve azaltılmasında kaydedilen ilerlemeyi ve karşılaşılan zorlukları değerlendirmek, 2015'ten bu yana

başlamadaki değişikliklerin yanı sıra yeni ve ortaya çıkan sorunları belirlemek, ülkelere ve paydaşlara 2023-2030 döneminde öncelikli, hızlandırılmış ve entegre uluslararası, ulusal ve yerel işbirliği ve eylem için öneriler formüle etmelerine yardımcı olmak için eleştirel analiz sağlamak ve 2030'un ötesinde riske dayalı sürdürülebilir kalkınma için olası uluslararası düzenlemeler üzerinde yeni düşünmeye başlamaktır. Üye Devletler, ulusal ara dönem değerlendirmelerinin bulgularını içeren gönüllü ulusal raporlar hazırlamaya teşvik edilmektedir.

Türkiye, 2022 yılında Sendai Afet Riskini Azaltma Çerçevesi'nin Uygulanmasına İlişkin Ara Dönem Gözden Geçirmesi için Gönüllü Ulusal Raporu sunmuştur. Rapora <https://www.preventionweb.net/publication/turkiye-voluntary-national-report-mtr-sf> adresinden ulaşmak mümkündür. Rapor toplumsal cinsiyet, engellilik, ayrıştırılmış veri ve insan haklarına ilişkin konularda yeterli bilgi ve tespit içermemektedir.

Türkiye, Mayıs 2023'de gerçekleştirilen Sendai Çerçevesi Ara Dönem Gözden Geçirme Üst Düzey Toplantısına katılım göstermiştir.

Türkiye Ulusal Afet Risk Azaltma Politikası ve Mevzuatı:

Türkiye'de afet yönetimi konusundaki çalışmalar İçişleri Bakanlığı çatısı altında Afet Riskini Azaltma, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından yürütülmektedir. 2006 yılında kurulmuş olan AFAD; afet yönetiminde tek yetkili kurum olarak düzenlenmiştir. AFAD, Sendai Çerçevesi'nin uygulamasından sorumludur ve odak nokta (focal point) olarak belirlenmiştir.

Sendai Çerçevesi uyarınca afet risk azaltma konusunda Ulusal Platformlar kurulması gereklidir. Türkiye'nin ulusal platform bilgilerine <https://www.preventionweb.net/national-platform/turkiye-national-platform> adresinden ulaşılabilir.

Türkiye'de afet stratejilerine ve planlarına temel teşkil eden ulusal strateji belgelerinin başında "Kalkınma Planı" gelmektedir. On Birinci Kalkınma Planı 2019-2023 yıllarını kapsamaktadır ve planda "Afet risk ve azaltma faaliyetleri için Türkiye Afet Risk Azaltma Planı hazırlanacaktır" denilmiştir.

Kalkınma Planında bahsedilen Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP), Sendai Çerçeve önceliklerine dayalı olarak Temmuz 2022'de hazırlanmış ve Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/20.5.5787.pdf>). Bir strateji ve eylem planı olarak idare açısından bağlayıcı niteliktedir ve hem raporlama hem de izleme faaliyetlerinde kullanılabilir. Merkezi düzeydeki bu plana ek olarak illerde de afet risk yönetimi planları yapılmaktadır. İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP) çalışmaları il bazında yapılmakta olup, AFAD tarafından <https://irap.afad.gov.tr> adresinde yayınlanmaktadır.

Türkiye'deki afet mevzuatı, her tehlike ve afetten sonra bir başka kanun ve yönetmelik çıkarılmasıyla gelişmiştir. Böylece zaman içinde parçacıklı, karmaşık ve takibi zor yasal mevzuat ortaya çıkmıştır. Bu durum bile afet mağdurları açısından adalete erişim önünde ciddi engel oluşturmaktadır. Kanunlarda ve yönetmeliklerde "afetzedelik" yani afetten zarar görenler üzerinden gelişen bir mevzuat ve yasalaşma mevcuttur. Afeti önlemenin ve afet riskini azaltmanın idarenin ve kamu otoritelerinin görevi ve sorumluluğu olduğu konusundaki uluslararası yükümlülükler henüz

ulusal mevzuata yansımamıştır. Mevzuatta risken bahsedilmektedir ancak detaylı bir afet risk azaltma yönetmeliği bulunmamaktadır.

Türkiye'de afet verilerinin yayınlanması ve verilerin analizi halen uluslararası standartlardan uzaktır. Az sayıda veri mevcuttur ve afet bazında cinsiyet, yaş, engellilik gibi kırılmalara ilişkin ayrıştırılmış veriye erişmek mümkün değildir. Türkiye tarafından sunulan Sendai Çerçevesi Veri Hazırlığı İnceleme Raporu'nda Türkiye'nin afetlerde yaş, cinsiyet ve engelliliğe göre ayrıştırılmış verileri henüz tutmadığı görülebilir. https://www.preventionweb.net/files/54298_turkeytur.pdf

<https://aydes.gov.tr> ve <https://tabb.afad.gov.tr> veri sistemlerinde yeterli ve ayrıştırılmış verilere erişmek mümkün değildir. <https://sdg.tuik.gov.tr/> web sitesinde Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları göstergeleri bazında veriler tutulmaktadır ancak afetler konusundaki veriler ayrıştırılmamıştır ve uluslararası standartlara uygun değildir.

Sendai Çerçevesi ve Sivil Toplum Örgütleri

Sendai Çerçevesi sivil toplum örgütlerinin afetler konusunda insan haklarına dayalı izleme ve raporlama yapmasına olanak sağlayan bir sistem sunmaktadır.

Bilgi ve Belgeye Erişim: BM Afet Risk Azaltma Ofisi (UNDRR) yayınları ve ofis çalışmalarına dair tüm bilgiler www.prevention.web.net web sitesi üzerinden takip edilebilir. Sisteme üye olunması ve yayın, güncel bilgi ve rapor eklenmesi mümkündür. Sisteme <https://www.preventionweb.net/user/login> linkinden kayıt olunabilir.

Katılım ve İzleme: BM Afet Risk Azaltma Ofisi (UNDRR) çatısı altında, paydaş gruplarını bir araya getirme ve savunuculuk güçlerinden yararlanmak üzere "BM Afet Risk Azaltma Ofisi Paydaş Katılım Mekanizması" (UNDRR-SEM) kurulmuştur. BM Afet Risk Azaltma Ofisi Paydaş Katılım Mekanizmasının temel işlevleri şunlardır:

- Sendai Çerçevesinin uygulanması için kapsayıcı ve geniş bir hareket oluşturmak
- Politika tasarımı ve uygulamasını etkilemek için yollar yaratmak

- Vatandaş liderliğindeki ve sosyal hesap verebilirlik mekanizmalarını güçlendirmek
- Paydaş grupları arasında koordinasyon, bilgi alışverişi ve uyumun teşvik etmek

Sivil toplum örgütlerinin Paydaş Katılım Mekanizmasına üye olması ve bu surette politika yapım ve insan hakları izleme süreçlerine dahil olmaları mümkündür. Üyelik gerçekleştiği takdirde uluslararası toplantılar paydaş sıfatıyla takip edilebilir. 2022 itibarıyla Paydaş Katılım Mekanizmasının 90 farklı ülkeden 620 üyesi bulunmaktadır. Sivil toplum örgütlerini temsilen Paydaş Katılım Mekanizmasına üye olmak için: <https://cc.preventionweb.net/stakeholders-engagement>

Toplantılar: Afet Risklerinin Azaltılması Küresel Platformu (The Global Platform for Disaster Risk Reduction), afet risk azaltma gündemini takip etmek üzere oluşturulmuş çok paydaşlı bir forumdur. Küresel Platform, BM Genel Kurulu tarafından Sendai Afet Riskinin Azaltılması Çerçevesinin uygulanmasında kaydedilen ilerlemenin gözden geçirilmesi için kritik bir mekanizma olarak kabul etmektedir.

Küresel Platformda hükümetler, BM sistemi ve tüm paydaşlar bir araya gelerek Sendai Çerçevesinin uygulanmasını daha da hızlandırmanın yollarını belirlemektedir. 2007 yılından bu yana, 2022 oturumu da dahil olmak üzere yedi Küresel Platform oturumu gerçekleştirilmiştir. Bu küresel forum, afet riskinin azaltılmasına yönelik en son gelişmelerin ve eğilimlerin tartışıldığı ve bilgi paylaşımının yapıldığı bir ortamdır. Küresel Forum Sonuçları, Genel Kurul tarafından her yıl Temmuz ayında düzenlenen Sürdürülebilir Kalkınma Üst Düzey Siyasi Forumu (HLPF) müzakerelerine bir katkı olarak kabul edilmekte ve böylece 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündeminin risk bilgilendirilmiş bir şekilde uygulanmasına ve izlenmesine katkıda bulunmaktadır. Paydaş Katılım Mekanizması üyesi olan sivil toplum örgütlerinin forumlara katılmaları ve online olarak takip etmeleri mümkündür. <https://globalplatform.undrr.org/2022>

İş birliği: Sendai Çerçevesi, Devletin afet riskini azaltma konusunda birincil sorumluluğa sahip olduğunu kabul etmekle birlikte, yerel yönetimler, özel sektör, akademi ve sivil toplum dahil olmak

üzere diğer paydaşların ortak sorumluluğunun altını çizmektedir. Bu kapsamda Sendai Çerçevesi Gönüllü Taahhütler (Voluntary Commitments) girişimi, 68/211 (2013) sayılı BM Genel Kurul kararına cevaben geliştirilmiş ve Sendai Çerçevesinin uygulanması için her düzeyde ortaklıkların geliştirilmesini desteklemek üzere Mart 2015'te Dünya Afet Riskinin Azaltılması Konferansı öncesinde başlatılmıştır. Gönüllü Taahhütlerin takip yöntemleri 69/283 (2015) sayılı Genel Kurul kararıyla daha da detaylandırılmıştır:

“İlgili paydaşların taahhütleri, işbirliği yöntemlerinin belirlenmesi ve mevcut Çerçevenin uygulanması açısından önemlidir. Bu taahhütler, yerel, ulusal, bölgesel ve küresel düzeylerde ortaklıkların geliştirilmesini ve yerel ve ulusal afet risk azaltma stratejileri ve planlarının uygulanmasını desteklemek amacıyla spesifik ve zamana bağlı olmalıdır. Tüm paydaşlar, mevcut Çerçeve'nin veya ulusal ve yerel afet risk yönetimi planlarının uygulanmasını desteklemek üzere taahhütlerini ve bunların yerine getirilmesini Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi'nin internet sitesi aracılığıyla kamuoyuna duyurmaya teşvik edilmektedir.”

Genel Kurul kararındaki talebe yanıt vermek üzere BM Afet Risk Azaltma Ofisi, Sendai Çerçevesinin 2030 yılına kadar uygulanması için çok paydaşlı taahhütleri harekete geçirmek, izlemek ve değerlendirmek üzere bir mekanizma olarak çevrimiçi bir platform kurmuştur. <https://sendaicommitments.undrr.org/>

Sendai Çerçevesi Gönüllü Taahhütleri çevrimiçi platformu, uluslararası ve bölgesel işbirlikleri geliştirmek açısından yararlı bir araçtır. Sivil toplum örgütleri, iş dünyası, yerel yönetimlerin afet risk azaltmaya dair gerçekleştirdikleri faaliyet ve programların bu platformda paylaşımı ve bu yöntemle afet risk azaltma gündemine dahil olmaları mümkündür.

Raporlama: Sendai Çerçevesi raporları ve izleme mekanizması <https://sendaimonitor.undrr.org/> web sitesinden takip edilebilir. Raporlar Sendai Çerçevesinde belirlenen hedefler dikkate alınarak yapılır.

- Nicel ve Nitel veriler üzerinden raporlama yapılmaktadır.
- Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları raporlaması ile tutarlıdır.
- Her yıl kısa bir raporlama yapılır.
- Her iki yılda bir büyük raporlama (Sendai döngüsü) gerçekleştirilir.
- Raporlama için ortak girdi seçenekleri

mevcuttur. Ülkelerden paydaşların da Paydaş Katılım Mekanizması aracılığıyla katılım göstermesi mümkündür.

BM Afet Risklerinin Azaltılması Ofisi, iklim felaketlerinin küresel kalkınmayı daha önce görülmemiş oranlarda nasıl tersine çevirdiğini gösteren Küresel Değerlendirme Raporları yayınlamaktadır. En son rapor (GAR 2023) özel bir baskısını Temmuz 2023'de yayınlamıştır. Rapora göre kaydedilen sosyal ve ekonomik ilerlemeler, afetler ve bunların gıda güvenliği, istihdam ve eğitim üzerindeki zincirleme etkileri nedeniyle geriye gitmektedir.

BM tarafından hazırlanan bu yeni rapora göre,

artan afet riskleri ve şokların bir araya gelmesi, ekonomiler arasında domino etkisi yaratıyor ve tüm cephelerde sürdürülebilir kalkınmayı baltalıyor.

BM Sürdürülebilir Kalkınma Üst Düzey Siyasi Forumu sırasında BM Afet Risk Azaltma Ofisi tarafından açıklanan GAR 2023, zor kazanılan ekonomik ve kalkınma kazanımlarının, küresel ısınmanın başlıca etken olduğu artan sayıda afet nedeniyle tehlikede olduğunu ortaya koyuyor.

Rapor, kuraklık gibi afetlerin küresel gıda güvenliği, istihdam ve eğitim üzerindeki etkilerinin nasıl dramatik bir şekilde arttığını haritalandıran yeni bir analiz sunmaktadır. Kuraklıklar şimdiden iki milyar insanın su stresi altında yaşamasına ve Sahra altı Afrika ve Güney Doğu Asya’da ürün kıtlığı ve açlık riskinin %80 artmasına neden olmuştur.

Raporda en önemli tespitlerden bir tanesi aralarında Türkiye’nin de bulunduğu aşağıdaki görseldeki ülkelerde çoklu erken uyarı sisteminin bulunmadığına dair tespittir.

BM Afet Riskinin Azaltılması 2023 Küresel Değerlendirme Raporu (GAR 2023) ulaşmak için: <https://www.undrr.org/gar/gar2023-special-report>

Veri: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Sendai Çerçevesi İzleme Sistemi için afet kayıpları verileri **DesInventarSendai** sistemi üzerinden tutulmaktadır. Sisteme <https://www.desinventar.net> üzerinden erişilebilmektedir. Sisteme veri girişi ülke için belirlenen yetkili kurum/kişi tarafından yapılmaktadır.

Ülkeler ve afetler bazında tutulan DesInventar sisteminin yenilenmesi konusunda çalışmalar başlamıştır ve BM Afet Risklerinin Azaltılması Ofisi, UNDP ve Dünya Meteoroloji Örgütü, yeni bir tehlikeli olay ve afet kayıp ve zarar takip sistemi geliştirmek için iş birliği yapmaktadır. Yeni sistem, mevcut DesInventar’ın yerini alacak ve hem tehlikeli olayları hem de yerel ölçeklerde ayrıştırılmış kayıp ve zararları kapsayacak daha kapsamlı ve birlikte çalışabilir bir izleme sistemi olacaktır.

Türkiye, Sendai Çerçevesi’nin kabulü ardından 2017 yılında Sendai Çerçevesi Veri Hazırlığı İnceleme Raporu (Ön Rapor) sunmuştur. Bu raporda Türkiye’de afetlere ilişkin tutulan verilere dair bilgi vermiştir. Rapor incelendiğinde afet risk azaltma konusunda yaş, cinsiyet ve engelliliğe göre ayrıştırılmış verilerin tutulmadığı görülebilir. https://www.preventionweb.net/files/54298_turkeytur.pdf

Önceki bilgi notlarımızda detaylı değindiğimiz üzere ayrıştırılmış veri toplama ve açıklama konusu afetlere mazur kalmadaki eşitsizliklerin ortadan kaldırılması ve insan hakları izleme açısından çok önemlidir. Vakfımız Kastamonu Bozkurt ilçesinde gerçekleşen sel felaketine dair verilere ulaşmaya çalışmış ve Türkiye’de afetlerle ilgili idare tarafından ayrıştırılmış veri tutulmadığını tespit etmiştir.¹ Bu konuda Kamu Denetçiliği Kurumu’na yaptığı başvuru ise sonuçsuz kalmıştır. Konunun insan hakları izleme açısından önemi nedeniyle sivil toplum örgütleri tarafından afetlerde ayrıştırılmış veri toplanması ve bu verinin açıklanmasına dair çalışma yapılması gereklidir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Mayıs 2023’teki üst düzey toplantı öncesinde BM Afet Risk Azaltma Ofisi, BM Kadın Birimi ve UNFPA, Sendai Çerçevesi Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı için çalışmaya başlamış ve Mayıs 2023’te Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi Ara Dönem Gözden Geçirme Üst Düzey Toplantı sonucunda kabul edilen Bildirgede Sendai Çerçevesi’nin uygulanmasına yönelik toplumsal cinsiyet eylem planı geliştirilmesi taahhüt edilmiştir.

Sendai Çerçevesi sürdürülebilir kalkınma, iklim değişikliği, çevre ve insan haklarına ilişkin diğer uluslararası ve bölgesel anlaşmalar ve sözleşmelerle politika uyumunu amaçlamaktadır. Sendai Çerçevesi Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı ile özellikle ilgili olan belgeler aşağıda listelenmiştir:

- 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi, özellikle de “toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesi”ne yönelik SKA 5
- Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) hükümleri

¹ <https://hudoto.com/yazilar/afetler-ve-idarenin-veri-konusundaki-yukumlulukleri-kastamonu-bozkurt-ilcesi-ornegi-1>

- CEDAW'ın iklim değişikliği bağlamında afet riskinin azaltılmasının toplumsal cinsiyetle ilgili boyutlarına ilişkin 37 sayılı Genel Tavsiye Kararı (CEDAW/C/GC/37)²
- Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC)'nin Toplumsal Cinsiyete İlişkin Geliştirilmiş Lima Çalışma Programı ve Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı³
- Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi için Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı⁴
- BM Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi için Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı⁵

Bu konudaki çalışmalar bir taslak eylem planı⁶ üzerinden devam etmektedir. Vakfımız Taslak Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı çalışmalarını takip etmekte ve görüş sunmaktadır. Paydaş Katılım Mekanizmasına üyelik ardından Toplumsal Cinsiyet çalışma grubuna dahil olunarak bu çalışmaların takibi ve taslak plan yapım sürecine dahil olunması mümkündür.

Bilgi notlarımızın tamamında afet risk azaltmanın toplumsal cinsiyet, engellik, yoksulluk gibi pek çok insan hakları alanına temas ettiği göstermeye çalıştık. Afet risk azaltma sivil toplum örgütleri için afetlerle ilgili insan hakları izleme konusunda pek çok olanak sağlamaktadır. BM Afet Riskini Azaltma Ofisi Paydaş Katılım Mekanizması esnek yapıdadır ve diğer BM yapılarından farklı olarak üyelik herhangi bir akreditasyon sürecine bağlı değildir. Bu durum sivil toplum örgütlerinin mekanizma aracılığıyla toplantılara, kararlara, izlemeye ve raporlara katılımı açısından önemli bir fırsat sunmaktadır.

Bilgi notlarımızı yayınlamayı bitiriyoruz ancak insan hakları temelinde afet risk azaltma konusunu çalışmaya devam edeceğiz!

*Afetlerin yarattığı ve yaratacağı eşitsizliklere dikkat çekmek amacıyla **13 Ekim Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü**'nün bu yılki teması "**Dirençli Bir Gelecek İçin Eşitsizlikle Mücadele**" olarak belirlenmiştir. Vakfımız, Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi 'nin Afet Risk Azaltma Gününe ilişkin kampanyasını desteklemektedir. 13 Ekim Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü ve kampanya hakkında detaylı bilgi almak ve katılmak isterseniz: <https://hudoto.com/uploads/0/1694779451.pdf>*

Ek Okuma için:

- Uluslararası insan hakları standartları ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri göstergelerinin ayrıştırılmasına ilişkin öneriler https://etkiniz.eu/wp-content/uploads/2020/12/OHCHR_calismabelgesi.pdf
- Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesi Komitesi (CEDAW), İklim Değişikliği Bağlamında Afet Riskinin Azaltılmasının Toplumsal Cinsiyet Boyutları Hakkında 37 Sayılı Genel Tavsiye Kararı <https://hudoto.com/yazilar/cedaw-iklim-degisikligi-baglaminda-afet-riskinin-azaltilmasinin-toplumsal-cinsiyet-boyutlari-hakkinda-37-sayili-genel-tavsiye-karari>
- Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi Kadının Statüsü Komisyonu 66. Oturumu "İklim Değişikliği, Çevre ve Afet Risk Azaltma Politikaları ve Programları Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin ve Tüm Kadınların ve Kız Çocuklarının Güçlenmesinin Sağlanması" Uzlaşmış Sonuçlar <https://hudoto.com/yazilar/bm-kadinin-statusu-komisyonu-66oturumu-uzlasilmis-sonuclar-cevirisi>

² <https://hudoto.com/yazilar/cedaw-iklim-degisikligi-baglaminda-afet-riskinin-azaltilmasinin-toplumsal-cinsiyet-boyutlari-hakkinda-37-sayili-genel-tavsiye-karari>

³ <https://unfccc.int/topics/gender/workstreams/the-enhanced-lima-work-programme-on-gender>

⁴ <https://www.cbd.int/doc/c/f64f/e1b9/e8da56802bc2c458a56fcefa/cop-15-l-24-en.pdf>

⁵ <https://www.unccd.int/land-and-life/gender/action-plan>

⁶ https://www.undrr.org/sites/default/files/2023-08/sendai-framework-gender-action-plan_draft-1_29-august-2023.pdf

- Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC)'nin Toplumsal Cinsiyete ilişkin Geliştirilmiş Lima Çalışma Programı ve Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı

<https://unfccc.int/topics/gender/workstreams/the-enhanced-lima-work-programme-on-gender>

- Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi için Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı

<https://www.cbd.int/doc/c/f64f/e1b9/e8da56802bc2c458a56cfefa/cop-15-l-24-en.pdf>

- BM Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi için Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı

<https://www.unccd.int/land-and-life/gender/action-plan>

Bilgi notlarımız için bizi takipte kalın ve 13 Ekim Uluslararası Afet Risk Azaltma Günü için yürütmekte olduğumuz kampanyamıza destek verin!